

קו נטוי

18

כתב עת לספרות ולאמנות
משותף למורים ולסטודנטים
במכללה האקדמית לחינוך
אורנים

קו נטוי

18

כתב עת לספרות ולאמנות משותף למורים ולסטודנטים במכללה האקדמית לחינוך אורנים

מכללת אורנים
המכללה האקדמית לחינוך

מכללת אורנים
המכללה האקדמית לחינוך

18

/

קו נטוי

18 /

כתב עת לספרות ולאמנות
משותף למורים ולסטודנטים
במכללה האקדמית לחינוך
אורנים

תוכן העניינים

6 /

קו העורכים

8 /

יצירות

110 /

קודם כול יוצרים:

פרידה מהעורכים המייסדים של קו נטוי

122 /

פרס היצירה ע"ש מרווין ריינשטיין
לשנת תשע"ח

132 /

אינדקס יוצרים

קו נטוי 18, סיון תשע"ח, מאי 2018

עורכים: חגי רוגני, הילה בן ארי
ניהול תקציבי וייעוץ: עידית לבבי גבאי
עיצוב גרפי: כפיר מלכא
דפוס: ע.ר. הדפסות בע"מ

כתובת המערכת:
קו נטוי, כתב עת לספרות ואמנות
המכללה האקדמית לחינוך, אורנים
דאר טבעון 3600600
מייל: kavnatuy@gmail.com

דף באתר אורנים
<http://www.ornim.ac.il/sites/heb/about/kav-natui/pages/default.aspx>

© כל הזכויות שמורות ליוצרים ולמכללה האקדמית לחינוך, אורנים

לי אורפז, עיר התמזגה, 2016, סטילס מתוך הווידאו

קו העורכים

חגי רוגני והילה בן ארי

רותם רובינזון אומרת בשירה "אבא": "בָּא לִי לְדַבֵּר אֵלַי לִזְמַר לִי / בּוֹא נִתְקַרֵּב / בְּדֶרֶךְ שְׁהִיא רַק שְׁלִי וְשֶׁלְךָ / דֶּרֶךְ הַמַּלְיָם." ובשיר "כמו פרח היסמין" מאת עולא זירעיני אומר הבן לאמו: "יִוְדַע אָנִי כִּי לֹא כָּךְ רָצִית אֹתְךָ / כְּשֶׁהֵייתִי חֶלֶק מְגֻפָּךְ". אצל פיירוז מחאמיד ושיר שבת ספיר הדו־שיח הוא בין אוהבים.

ועוד: בגיליון מופיעות מספר יצירות שהתהוו תוך דיאלוג בין יוצרים מתחומים שונים. כך למשל הדיבור בין צילומיו של חובב רשלבך לבין פואמה של אבות ישורון, ובין שירו של יהושע סובול לבין עבודותיה של רותי הלביץ כהן.

לאחרונה הלכו לעולמם בזה אחר זה רונית מטלון, אהרן אפלפלד וחיים גורי, שלושם מגדולי הספרות בארץ. שירו של משה יצחקי "פרידה מחיים גורי", שנכתב בעת נסיעה ברכבת להלוויית המשורר, מיטיב לבטא את תחושת הגעגוע והחסר. גופי היצירה העשירים ששלושת היוצרים הניחו אחריהם נשארים עמנו וימשיכו להוות נדבך חשוב לדיאלוג פורה בשדה התרבות.

כבכל שנה אנו מביאים את יצירותיהם של שלושת הזוכים בפרס היצירה על שם מרווין ריינשטיין, שכאילו התאימו עצמם לרוח הגיליון. עמוס צחר מנהל בשיריו שיח נואש עם אלוהים, תמר צדוק יוצרת התכה בין זמנים ועוסקת ביחסי אדם־בית־מקום, ואיריס לוי מגישה מחזה, שמסר של הידברות וסובלנות עולה ממנו.

בגיליון זה אנו נפרדים מעידית לבבי גבאי, שהייתה יחד עם משה יצחקי המייסדת והעורכת הראשונה של קו נטוי. משה העביר את העריכה כבר בשנה שעברה. את הפרידה משני העורכים־המייסדים המיתולוגיים של קו נטוי אנחנו מציינים בתוך הגיליון ברשימות על יצירותיהם.

קו העריכה שהנחה אותנו בגיליון זה הוא דיאלוג – דיבור בין אנשים, בין קבוצות של אנשים, בין דעות ובין תחומים. קו נטוי מיסודו הוא יצירה של דו־שיח בין הסיפורת והשירה לאמנות הפלסטית, ובהיותו כתב עת משותף לקהילת אורנים הוא מזמן גם שיח פתוח בין היוצרים השותפים בו: סטודנטים, מרצים, עובדים במכללה ואנשי הנהלה.

דיאלוג הוא אתגר בתוך מציאות גדושת קונפליקטים שבה אנחנו חיים. הניסיון לראות את האחר, להכיר בו ולקבל הכרה, ממוקם תמיד בשדה של כוח ואינו יכול להתקיים כפשוטו. יצירות רבות המופיעות בגיליון זה עוסקות בשרטוט נקודות השבר בהוויה המסוכסכת, בקשר בין דיאלוג ומבט ובביטויים של מיסוך וחסידה.

בעבודה "קיר" של מריה סאלח מחאמיד מצטלבות כמה נקודות מבט לכדי רישום מונומנטלי־גופני. הצטלבות זו מעלה על הדעת מיפוי של שני סוגי מבט כפי שהגדירה אותם אורלי לובין: המבט האולימפי של השולט, הרואה כול, אל מול המבט המוגבל, הגופני והחומרי של מי שכפוף לכוח. שיבוש של מרחק וקירבה מופיע גם בשני דימויים מתוך עבודת הווידאו של לי אורפז. העבודה צולמה על ידי רחפן המתעד צילומי חתן ובלה ב"עיר התמזה" בסין, הבנויה כולה כהעתק של עיר אנגלית. העיר אינה משמשת בעיקרה למגורים אלא מתפקדת כסט צילום המוקדש לרגעי האיחוד המעוצבים בקפידה. כפילויות של תיעוד ועיסוק ביחסי כוח מופיעים גם במיצג "חקלאות, גאווה וייסורי מצפון" של יוחאי אברהמי, וכן בעבודותיה של מיכל שכנאי יעקבי הבוחנת את טקסי השכול בישראל ומפגישה נרטיבים אישיים ולאומיים.

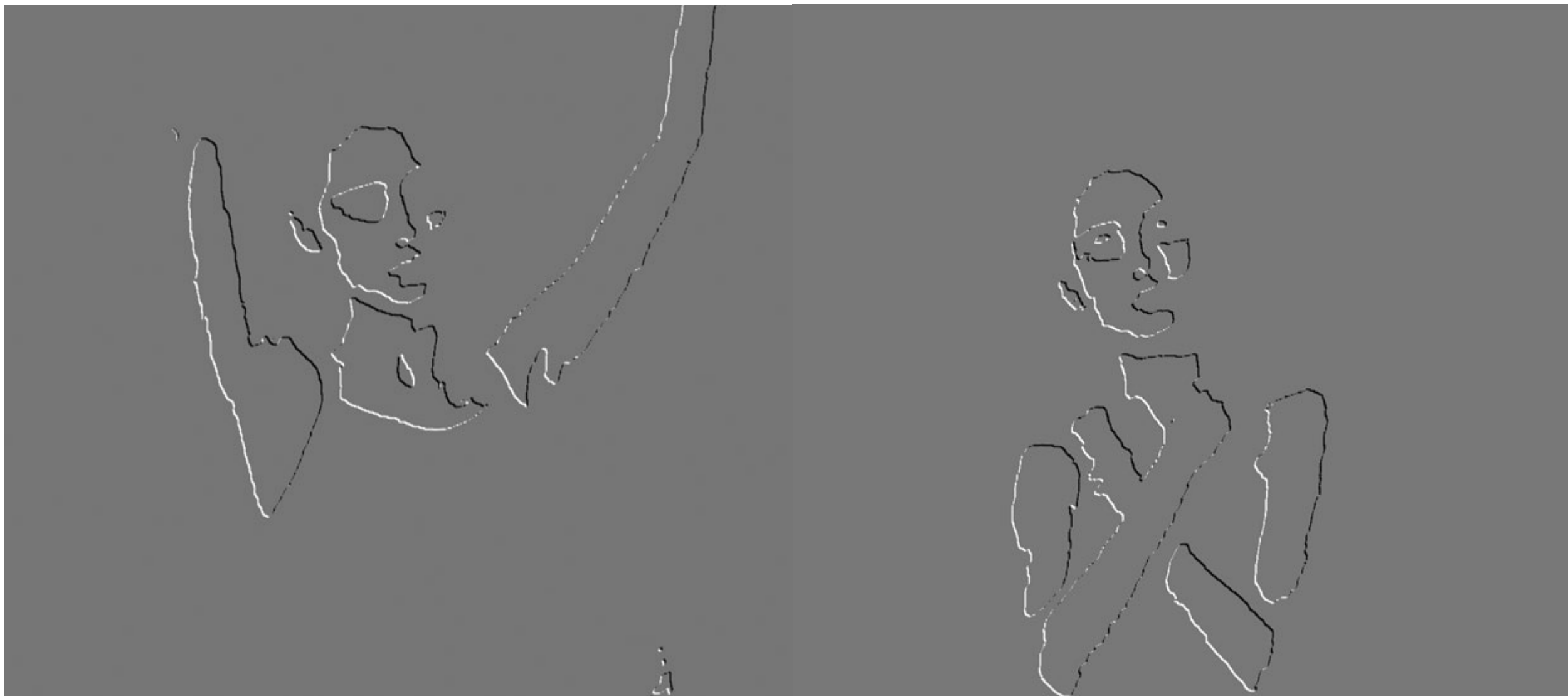
כך הדבר גם בתוך השירים עצמם: דו־שיח מתוח בין בן לאביו נשמע בבלדה הטרגית מאת שחר וייצמן "קרוב רחוק". נציין כאן שהשיר הולחן על ידי המחבר וזכה לביצוע מרשים בהשתתפות מקהלת ילדים.

שירי חימר (א)

סופיה קליוקין

במֶרְכוּ
בְּתוֹךְ
הָאֵין
נִפְרָשׁ
חֶמֶר.
מִתְרַחֵק
עוֹלָה
מִתְעַגֵּל
מִתְנַצֵּב.
אֵין
מְקוֹם
חוּץ
מִבְּאֵן
וְעֵבֶשׁוּ.

דְּבָרִים
מְסִימִים
צְרִיכִים
לְהִשְׁרֹף.
בְּחֵם
שֶׁל
1200
מַעֲלוֹת.
לְהִתְקַשּׁוֹת,
לְקַבֵּל
צוּרָה.
לְהוֹלִיד
כְּכִלִי
חֶרֶס.

מיכל שכנאי יעקבי, "ריקוד", 2017, סטילס מתוך הווידאו

פרידה

ענבר לבקוביץ

חפשתי אור בסיגרה אחרונה
 חפשתי אור
 בלילה אחרון בבית החולים
 מתרוצצים, שורקים, נושפים, שוטפים
 ואתה
 בשקט תהומי

תקווה

ענבר לבקוביץ

במחלקת שקום
 יושבים יחד
 המנכ"ל שנפל מגבה רב
 המזכירה שנפגעה בתאונת הדרך
 ומחלק התה שחלה במחלה ממארת.
 כלם לשים יחד זכרונות,
 עורמים פדורי געגוע
 אוספים שקיני תקנה דהויים

יעל אורן-סופר, חונכי הדיסק, 2017, פרט, שמן על בד ומשטחים קרמיים

אסתר יוסובוב

אָמרוּ בְּחַדְשׁוֹת שְׁהִירָח
מִתְרַחֵק מֵאֲתָנוּ בְּכָל שָׁנָה
אֲנִי מְעַפֵּלֶת אֶת הַחֲדָשָׁה הַעֲצוּבָה
וּבִירְחָם סוּגְרִים עוֹד מִפְּעַל
הַיָּרֵחַ מִתְרַחֵק וְאֵתָהּ דוֹאֵג
בְּמָה לְהֵאָכִיל אֶת יְלָדֶיהָ
אֲפִלוּ סְפוּרִים עַל הַיָּרֵחַ
כָּבֵד אֵי אֲפֶשֶׁר לְסַפֵּר

חובב רשלבך, ללא כותרת, מתוך הסדרה הבית, דימוי מס 12, 20x20 ס"מ

החניון

חובב רשלבך
ינואר, 2018

היא שוחחה עם שכנתי על המדרכה שמנגד, לעת ערב, תחת העץ הענק שחסם את אורו של פנס הרחוב. שבריר שיחתן חשף לאוזניי שהמלומדת הגיעה ארצה במיוחד. היא ביקשה להרחיב את ידיעתה על הרחוב שבו חי המשורר אבות ישורון, על רקע הספר 'הבית' שבו מקבץ משיריו (עורך עודד וולקשטיין, המדרשה, 2013). הן עמדו ליד בית מספר ארבע, שעליו כתב ישורון:

הבית בזמן
בניתו נראה
פל הזמן
הלך ונהרס.

בסוף שנות השמונים, בעת כתיבת השירים, עוצב הבית מחדש ברוח העיר הלבנה: באוהאוס עם שארית מתחצפת בגישה פוסט-מודרנית. בימים שחזית הבית הייתה עוד גלויה הבהרתי לתלמידיי 'מהי קומפוזיציה' למראה קווי הבניין הנקיים. ימים אלו חלפו, ומול בית מספר ארבע שוב פירקו נוף, הפעם יישרו חניון. באחד משירי הבית ישורון תוהה לגבי העקירה של העץ היחיד שעמד ברחוב בשנות השישים, והוא שואל:

עמד עץ
באמצע המדרכה.
היעקר הדין,
זאת אמרת.

נענע

גילי בראל

משוואה ישירה לשקול צעדים, התנהלות בחופזה או שמא הלך רוח פזור. בצד המדרגות נמצא ברז גינה ששימש לשטיפת הרגליים מאותו הטיט שדבק בן. רגע לפני, עלתה התלבטות שכן אותו אפור שתלטני, חבוי כאבק מיקרוסקופי, ארב בכול עם הבטחה ידועה מראש, אך בין שביל פסיעות הולך ומחוויר לבין תבליטי כפות, תמיד נבחר הראשון כברירת המחדל.

המרוויח העיקרי משגרת יומנו זו היה שתיל נענע משובלת, שריד פרהיסטורי מעולם אחר, שנותר בזכות קרבתו לאותו ברז גינה ועתה נהנה מהשקיות תכופות וסדירות וממנות קצובות של תוספת מצע שנבזקה עליו בעקביות מלועות נעלינו. כמו מעשר, גבה זה את מנתו בכניסה ונראה שככל שעלו ולבלבו עליו, התגייסו אנחנו לספק לו את מבוקשו. האדמה נשפכה עכשיו בכיוון מדויק ולא עוד באקראי, ושטיפת הרגליים הפכה להליך שקול ומחושב, שכן אותם המים הופנו אף לשטיפת עליו של השיח אשר רגע לפני הומטרו באפור. לא רחק היום ופיסת הקרקע החשופה סביב הברז נכבשה בשלוחותיה הנמרצות של אותה נענע משובלת. אלו טיפסו וכיסו מחצית גובה הברז ואף פשטו ושלחו זרועות חשופות עלים לעבר המדרכה כמו השבילו להבין שלייצור העלים עוד יתפנו מאוחר יותר לכשתוכר חזקתם במתחם.

וכך היה, כמו אותו הפרפר שרפרף בכנפיו וסופה נזרעה, התפרץ שיטפון של עלווה ירוקה ורכה

אפורה ומאובקת בין הבתים, מטפסת על המדרכות ומסתננת אל בין האצבעות. פירורים יבשים ודוקרים שהתמקמו שם ובין כף הרגל לסוליה, כאילו מצאו סוף סוף את המקום האולטימטיבי ועכשיו אף אחד לא יזיז אותם. אדמה כבושה. היו מהם גדולים מכדי להיקרא פירורים, סלעים אולי. אלו היו מיתמרים מעל, לא פריכים כמו שאפשר היה לטעות, ומאיימים להכשיל אותך במסלולך. עדיף היה לתמרן סביב ולעקוף, מה גם שלא נדרשת לווייתור עקרוני, ואת דרכך יכולת לשחזר מיד אחרי אותה סטייה קלה. טורדים יותר היו אותם רגבים תמימים שלא העלו חשד, נחים בין לבין כבושים למראה, גדולים כחלומה של כפית להיות כף, מרופדים ונבלעים בעדת פירורים נמוכי מעמד שהיו כרוכים בהם ואיתם, ומשרים אשליה של לכידות ויציבות במרקם השביל. פסיעה על-גבי המשטח הבטיחה במקדמם או במאוחר ניסיונות הדיפה של פולשי אדמה אלו, אך גם נענוע עקשני של הרגל ואפילו חליצה כאפקט משחרר לא הועילו שכן במגע עם הרגל הלחה, הפך כל אותו המון אפורי, לטיט חלקלק ודביק. השביל האלכסוני, שנמתח מתחנת ההסעה לביתה החדש אליו עברה לאחרונה, התיימר להגדיר את המרחק הקצר ביותר האפשרי ולא בכדי.

מדרגות הבטון בכניסה לבית היוו אי הצלה בסוף תוואי השביל, שם אפשר היה להתיישב, להסיר את המנעלים ולחלץ את מנת היום. כמות השלל הייתה

חובב רשלבין, ללא כותרת, מתוך הסדרה הבית, דימוי מס' 6, 20x20 ס"מ

חובב רשלבין, ללא כותרת, מתוך הסדרה הבית, דימוי מס' 8, 20x20 ס"מ

בה שימוש לצרכיו, וכל המרה שכזו ביניהם העלתה את ערכו של הנכס ובאופן טבעי יותר ויותר לטשו בו עיניים.

גם במקום חלו תמורות. דשאים ראשונים נזרעו ומדרכות שוחזרו, מגדירות נתיבי מעבר וגבולות לכרים. חום העמק חזר ותפס חזקה וצקצוקי ממטרות עוד ליוו את לילותינו האחרונים. גלגל הזמן כמעט סגר הקפה ואנחנו איתו, ספרנו ימים לחופשה.

וכשזו הסתיימה ומחוגים חצו שוב את נקודת הזינוק, חצינו בפעם הזו אלכסון מקוצר, מאותה תחנת הסעה, על שטיח של דשא ירוק. וליד אותו ברז בצבצה הבטחת עלעלים בהירה, מקיפה וחובקת זרד יבש ומעוקם.

מאותו ותיק מאובן. גם האסטרטגיה השתפרה, נציג תורן נשלח כחמש דקות לפני תום השיעור בתואנה זו או אחרת למילוי שני הרחנים, כך שעם יציאתנו להפסקה כל שנותר היה למזוג את הרוחחים על זרי העלים, אותם כבר אספנו בכניסה. לא אחת התחיל השיעור הבא כשכל אחד רוכן מעל כוס מהבילה ולצידה, מוגן ביד מפני חמסנים, מגדל "רעפים חומים". השיח גם הוא עבר תהפוכות. משתנה ומתארגן מול רעייה לא מבוקרת זו, החל מפצל ענפיו אחר כל קיטום שפשט באמירים. הענפים התקצרו והעלים צמצמו ממדים והפכו קשוחים וכהים, כמו שוותק השיח התבטא בם וכל התמצית הצמחית התרכזה עוד יותר, שרפה את לשונותינו בחריפותה וצבעה את המים בירוק עז. הזמן כבר לא התאפשר לפרחים וכך גם המעופפים איבדו לעת זו עניין. רק שלוחות צדדיות שפילסו דרכן תחת המדרגות התארכו ולבלבו מעבר למוכר וגיליין היה בגדר חשיפתו של אוצר.

השנה כמעט נגמרה ואיתה גם טקסי הפולחן. וכמו אז גם עכשיו, חילופי העונות אמרו את דברם ואולי מופעו העיניף של השיח עצר בעדנו. הגידול פסק והעלים יבשו ונשרו, מותירים חללים בירוק וחושפים אדמה. חום מעוצה נשזר בבדים ושבלולים לבנים טיפסו ועלו בשיח, זורעים מופע פרחוני לבנבן. נמלים רוחשות פרצו אוטוטראדה דו-כיוונית לאורך שדרת צירו, עושות שימוש מסתורי בשלד המקריח, שהעמיד בספק את ייעודו הראשוני. רק העלים וזירי שיבולים יבשים למרגלותיו, מלאים הכרת ערך עצמם, התערבלו לתוך האפור, צבעו בו גוונים ומרקם ופרקו תכולת ניחוחם כחתימת אומן ססגונית. הגשמים שירדו נספגו בכרית העלים והתפיחו המולת טחביות פרוקות רגל ושלוחות רסן, שהידסו ותרו אחר דבר מה שאבד להן, מביכות בתזזיתן שלשולים מופנמים.

כמו בעסקת חליפין מפולפלת עברה הסחורה והחליפה ידיים. כל קניין בתורו קבע לה ייעוד ועשה

שכיסתה ובלעה את האפור לתוכה. כל עלה כמו התחרה עם קודמו במפתח מפרשיו וניחוחו, שכן כל רוח קלה, זרם מים תקיף או מרמס עלי השיח על המדרכה, שיברו אלפי שערות זעירות שעליו ופרץ ניחוח חריף מתקתק התפשט ועלה מהערוגה. תינוקות שיבולים ודרדרות החלו מבצבצים לאוויר העולם בקצות אותן שלוחות דשנות וכל יום שעבר האריך ופתח עוד פרחים לאורכם.

שתיל נענע זה כבר הפך מזמן להיות "שיח הנענע" ובניגוד לשיוך הידיעה, קצת איבדנו עליו שליטה. לחברותא הצטרפו בזה אחר זה דבורים וחרקים אחרים ואף צופיות מקומיות, שבסיסן הקבוע היה שיח היביסקוס אדום. אלו חצו בעת יותר ויותר את הקווים. תחילה בחופזה מבלי שהספיקו ממש לקחת את שחיפשו אך כל ניסיון מוצלח ביסס את ביטחונן עד כי שכיחה הייתה המערכה בה אנו ישובים על-גבי המדרגות, מנהלים בלהט את אחד מדיונינו הסוערים ולצדנו, מרחק נגיעה, אוספת צופית את מנחת השיח ודבר קיומה כמו נשמר בסוד בינינו לבינה, ורק רמיוות עיניים העידו כי הפלישה הייתה בהסכמה. רצף ההתפתחויות ביסס את מעמדו של השיח, ולא רק כינויו הרשמי העיד על כך. מה שהתחיל כמפגש אקראי, הפך למתווה פתייני מתמשך וקשה להגדיר את הזמן המדויק בו קרו דברים. התכונות היום, הרוח הקרה שהחלה יורדת מההר ואולי עוגיות הפתי-בר, אותן נהגנו לטבול בכוסות הקפה, הם שהניעו את ההתרחשויות. התמכרנו לשתיית התה, וזר עלי השיח חלוט בתחתיתה של כוס.

כל הפסקה, ולו הקצרה ביותר בת חמש הדקות, היוותה אתגר מרתוני. עקב אכילס היה הקומקום החשמלי הישן, עתיר משקע של שנים ושימוש ובעל תכולה מוגבלת של ליטר אחד. לא הזמן, גם לא הנפח התאימו לצרכינו, שכן היינו יותר מעשרים ומאה מאוד הגיע קומקום נוסף לתמיכה ולהורדת העומס

יוחאי אברהמי, מתוך העבודה חקלאות, גאווה וייסורי מצפון, 2017-2018, צילום: אסף סבן

דו־חֹשֶׁב

יהודית לויזון

וְכָל הַזְּמַן הַזֶּה
 אָנִי בְּדו־חֹשֶׁב
 שֶׁל חֵיפָה וּמוֹתָהּ
 וְכָל הַזְּמַן הַזֶּה
 עוֹלָה וַיּוֹרֶדֶת
 בְּמַדְרָגוֹת הָאָבֶן
 הַגְּבוּהוֹת
 אֶל מַה שֶׁכָּל כָּךְ
 נִסִּית לְקַרֵּא לוֹ
 בַּיֵּת –
 אֶל הַהוֹל הַמְּזוֹדְחָל
 בְּצִהָב מִתְנַצֵּל
 אֶל הַמַּרְתֵּף,
 עֲשׂוּבִים שׁוֹטִים
 קוֹרְאִים אֵלַי
 בְּתַחֲנוּנִים
 וְאֲנִי עוֹלָה
 וַיּוֹרֶדֶת
 מְסִיטָה אֶת מַבְטֵי.
 אִישׁ בְּמַעֵיל גֶּשֶׁם שָׁחַר
 מְסַתֵּר מֵאַחֲרָי
 הַקִּיר
 וְאֲנִי בְּ"דו־חֹשֶׁב"
 עוֹלָה וַיּוֹרֶדֶת
 עוֹלָה וַיּוֹרֶדֶת
 עוֹלָה וַיּוֹרֶדֶת.

"דו־חֹשֶׁב" (Double Thinking) מונח הלקוח מספרו של ג'ורג' אורוול "1984": חבר המפלגה במדינה הטוטליטרית אמור להיות מיומן ב"דו־חֹשֶׁב" – האומנות העדינה של חשיבת דבר והיפוכו בעת ובעונה אחת.

נוריקו סאן

יהודית לויזון

סוֹכְכֶת בְּעִיר
 זָרָה
 בְּתִים כְּעוֹרִים
 מְנוֹפְפִים לִי
 לְשָׁלוֹם.
 מְחֻצוֹת הָעֵץ
 בְּבֵית שֶׁל
 נוֹרִיקוֹ סָאן
 קָרְסוּ
 דְּגִים מְעוֹפְפִים
 זָהְרוּ כְּפָנְסִים
 מְעַל אֲרָנִים
 שְׂרוּפִים
 צוֹנְחִים הַצִּילוּ...
 אֲבָל שְׁלֵא כְּמוֹ
 אֲוָה הַשְּׂנֵדִית,
 עֲצַמְתִּי אֶת עֵינַי
 סְפָרְתִּי מֵאֶה צְעָדִים
 וְלֹא מְצֵאתִי אֶת
 הַבַּיִת.

איריס ברנע, אליושה, 2017, סטילס מתוך וידאו

אליושה

איריס ברנע
אוגוסט 2017

הכול קונטרסטי. קיצוני. הצבע, האור, העוצמה. קשה להיות שם באמצע יולי. העוצמות הקיימות שם מושכות את הילדה הגדולה. אני מרימה את ראשי. נרגשת, מוצאת את הנקודה המדויקת לצילום. ממטירה הוראות על אבי. הוא מקשיב, מנסה לעמוד בקצב. שיתוף הפעולה מתקיים שוב באדיקות. הוא מתמסר, רוצה שיצא טוב. הידע שלו בצילום ניכר, מציע הצעות חכמות.

ריח הצלמון (מעבדת הצילום ששימשה את חברי הקיבוץ לאורך שנים ארוכות) טבוע בה. ילדה קטנה מלווה את אביה לחדר חשוך עם אור אדום, מצבטים וקערות. ההפתעה נסוכה על פניה. קסם. היא מעבירה נייר לבן בחרדת קודש מכניסה אותו לקערה.

סדנת יצירה, אבי מצייר לראשונה בחייו בגיל שמונים. חוט חדש נמתח ביני לבינו. פניו מרוכזות. שקט. מילה לא נאמרת. הפעולה כמו מדיטטיבית, הן לצייר והן לצופה בפעולותיו. המצלמה פועלת, מודעתו של האב לנוכחותי ולנוכחות המצלמה נשארת חידה.

היום אני זו שלוקחת את אבי להצטלם במחצבה. יום קיץ לוהט בעמק, 43 מעלות בצל. במחצבה אין צל. אימא מתלווה לימי הצילומים. החצץ לא מרחם, בודהק מסנוור. משבי רוח לא צפויים מעיפים אבק לבן ישר לעיניים. המקום מרהיב. מכוונות עצמות נישאות אל על.

איריס ברנע, אליושה, 2017, סטילס מתוך וידאו

ابنة الحاضر

فیروز محامید

أنا ابنة الحاضر
 ابنة الآن
 انثى الكبرياء والشموخ
 زئبقية
 لا أبرع في الحب
 وإن سرى في عروقي
 فالحب في الشرق يا سيدي ... امتلاك
 وروحي محلقة تعانق السماء
 تتسلق على ضفيرة مغطاة بفراش الأمنيات
 تلوح بذراعين متراقصين على نوات البنفسج
 في كل سقطة
 تردد أن الحب ليس غاية ..
 إنما حياة
 بدايتها احتواء
 أبديتها اختلاف يعانق اختلافًا حدّ الاكتمال
 ألم أقل لك إنني لا اتقن الحب
 في كل كبوة
 أسطر فلسفتي وأذكرني ...
 أنني ما خلقت لأكون غير أنا
 أنا التي ترواد الأحلام
 تطوعها .. تفرش لها الواقع
 تتماهى وإياه .. فكلها الأحلام تصبح واقعًا
 إله أنت
 لا زلت بعيدًا

בת ההווה

פיירוז מחאמיד

אני בת ההווה
 בת העכשו
 אחות לגאונה ולרוממות,
 כספיתית,
 אני מימנת פאהקה
 גם אם זרמה בעורקי –
 האהבה במזרח, אדוני, היא רכושנות,
 ואלו נשמת מי מעופפת, אופפת את השמים
 מטפסת על צמה. עוטה פרפרי תקוות
 מתנופפת בזרועות מחוללים לצלילי הסגלית
 בכל נפילה
 משננת שהאהבה אינה מטרה
 כי אם חיים,
 ראשיתה הכלה
 נצחיותה מחלקת חובקת, מחלקת עד סף השלמות
 הלא אמרתי לך שאיני טובה באהבה
 בכל מעידה
 משרטטת את תורת ונזכרת
 שלא נולדתי להיות אלא אני
 אני זו שמשטה בחלומות
 מעצבת אותם כרצוני פורשת לפניהם את המציאות
 נטמעת בהם, וכל החלומות הופכים למציאות
 חלומות האהבה גבולותיהם מציאות
 חוץ ממך

ראויה זידאן, ידיים, 2017, תחריט, 30x80 ס"מ

אבא

רותם רובינזון

ולְהַגִּישׁ לָךְ שִׁי
קָשׁוּר בְּסֵרֶט
אוֹתִי לְמִזְכָּרְתָּ.

בָּא לִי לְדַבֵּר אֵלָיו לֹמֵר לוֹ
בוֹא נִתְקַרֵּב
בְּדַרְךָ שֶׁהִיא רַק שְׁלִי וְשֶׁלָּךְ
דְּרָךְ הַמַּלִּים.

לְשׁוֹר קוֹרִים דְּקִים
בְּתוֹךְ שְׁטִיחִים רַכִּים
לְדַבֵּר עַל מִזְג הָאָוִיר
עַל שִׁיר
עַל מָה שֶׁמִּבֵּט לֹא מִיֶּשֶׁר.

עַל דְּבִשׁ לְדַבֵּר אֶתְךָ לְשֵׁם שְׁנוּי
לֹא עַל עֵקֶץ.
עַל מַדְבְּרֵי יוֹת וּמְרַחֲבִים לֹא
עַל אָפֶס מְרַחֵק בְּשִׁמָּה
בֵּין גִּשְׁמֵתִי לְגִשְׁמֵתְךָ.
אוֹלֵי כֶּךָ נִצְלִיחַ
בְּאִיזָה מַמַּד
לְהִתְקַיֵּם
כְּאֵב וּבֵת אוֹ לְפָחוֹת
כְּשֶׁנִּי אֲנָשִׁים. וְלוֹ זָרִים. וְלוֹ זָרִים. כֶּךָ אוֹכֵל
לְהִרְחִיק אֶת אֲלֵמוֹת הַכָּאֵב שֶׁלָּךְ מִמֶּנִּי
לְכַרְךָ מְטַפּוֹרוֹת יְפוֹת עַל שְׁנוֹת כְּאֵבִי
עַל אֵי הַבְּנֵתְךָ אוֹתִי עַל אֵי גִישְׁתְּךָ אֵלָי

שושן צחור

רותם רובינזון

הַקְּעָקוּעַ נוֹתֵר לְגוּפֵי
שְׁרִיר לְחֵלוּנֵי יוֹתֵי הַנִּפְשָׁעַת

הַיָּרֵד צוֹמֵחַ, נִסְתָּר
תַּחַת כְּגַד שְׁחֹר
נִתָּז כְּמִטְפַּחַת מְטָדוֹר
בְּפָנֵי הַדְּוִתִּי הַצְּדָקָת, נִזְעָקָת –
לְעוֹלָם לֹא תִהְיֶי נִקְיָה יוֹתֵר!

הַדְּוָה,
אֲנִי לוֹחֶשֶׁת לָּהּ,
הַדְּוָה,
הַקְּעָקוּעַ לְעוֹלָם יִשְׁאֵר.

וּכְכֹל שֶׁהִזְמַן עוֹבֵר
אֲנִי מְלַבֵּינָה יוֹתֵר.

פואמה, פה־אימה

דיאלוג בין יהושע סובול ורותי הלבץ כהן

רותי הלבץ כהן, בלונדיניות, פרט, טכניקה מעורבת על מגזרות נייר פרגמנט, 2017

משומשים שמחפשים מאמינים
חדשים שיחזקו אותם באמונתם
המשומשת

ובכלות כוחו של הגוף המשומש
מהשימוש שהנפש המשומשת
השתמשה שימוש משומש בגוף
מפרקים אותם לחלקי חילוף
משומשים להשתלה באנשים
משומשים להאריך את קיומם
המשומש עוד כמה שנים

חודשים שבועות ימים
משומשים שבהם מרגישים
כמו חדשים למרות שהם
משומשים עד לשד עצמיותם
משומשים בחייהם ובמותם

מכרים וקרובים משומשים
יאמרו עליהם מילים משומשות
בטכסים משומשים
כלים מרוב שימוש
יתגדל וישומש
טקסט משומש
אל מלא מילים משומשות
סביב הקבר הטרי יצטופפו
אנשים משומשים
ובנפשות משומשות
יעמידו פנים משומשות
להביע רגשות
משומשים

להיות לא מה שהשימוש
שהשתמשו בהם
אנשים משומשים
עשה אותם למה שהם

אומרים השימוש שהם
עשו בחייהם שחק
את מה שהם יכלו להיות
אבל הם ממשיכים
לחיות את חייהם
המשומשים לחזור
על מעשים משומשים
להשתמש במילים משומשות
בעימותים עם אנשים
משומשים אשר חוזרים
גם הם על מילים משומשות

וכשהם נתקלים באנשים משומשים
שמשיעיים דעות משומשות
שונות מדעותיהם המשומשות
הם נוטלים קללות משומשות
ומשתמשים בהן שימוש חוזר
לחזק את אחיזתם המשומשת
בדעותיהם המשומשות
לעייפה

אנשים משומשים מאמינים
שהם אנשים מאמינים
מחזקים את אמונתם המשומשת
בהתחזקות במעשיות משומשות
שהם שומעים מפיו אנשים

אנשים משומשים

יהושע סובול

זהו שיר משומש על
אנשים משומשים

אנשים משומשים
מוכרים דברים משומשים
שקנו אותם משומשים
מאנשים משומשים

אנשים משומשים
משמשים דוברים
של דברים משומשים
שמעו מאנשים משומשים

אנשים משומשים
גוררים יחסים משומשים
שהיו אייפעם אהבה
שעשו בה שימוש גרוע
עד שאין לה תקנה
ואין לה קונים
לגרוטאת האהבה המשומשת
ובלית ברירה משתמשים בה
בלי חדווה דוחפים אותה
בשארית הכוחות בעליות
ומידרדרים איתה בחש

בירידות בלי הנעה למרות
גניחות המנוע המשומש
המשתעל וחורק ומתפוקק
מבלי להדלק
והמרכב המחשב להתפרק

לפעמים אנשים משומשים
משתמשים באהבות משומשות
יד שניה או שלישית
שהם מתדלקים במילים משומשות
שנותרו מאהבות משומשות
נטושות עזובות עבשות

אנשים משומשים
משתמשים באנשים משומשים
לעשות עבודות שמשמשות
אנשים משומשים מותשים
יוצאים מדי פעם לחופשות
נוסעים למקומות משומשים
לבלות בילויים משומשים

אומרים שהם היו פעם חדשים
האנשים המשומשים
אומרים שהם חלמו

רותי הלבית כהן, שקיעה, מיצב במוזיאון חיפה לאמנות, טכניקה מעורבת, 2017

אורטל הרציג

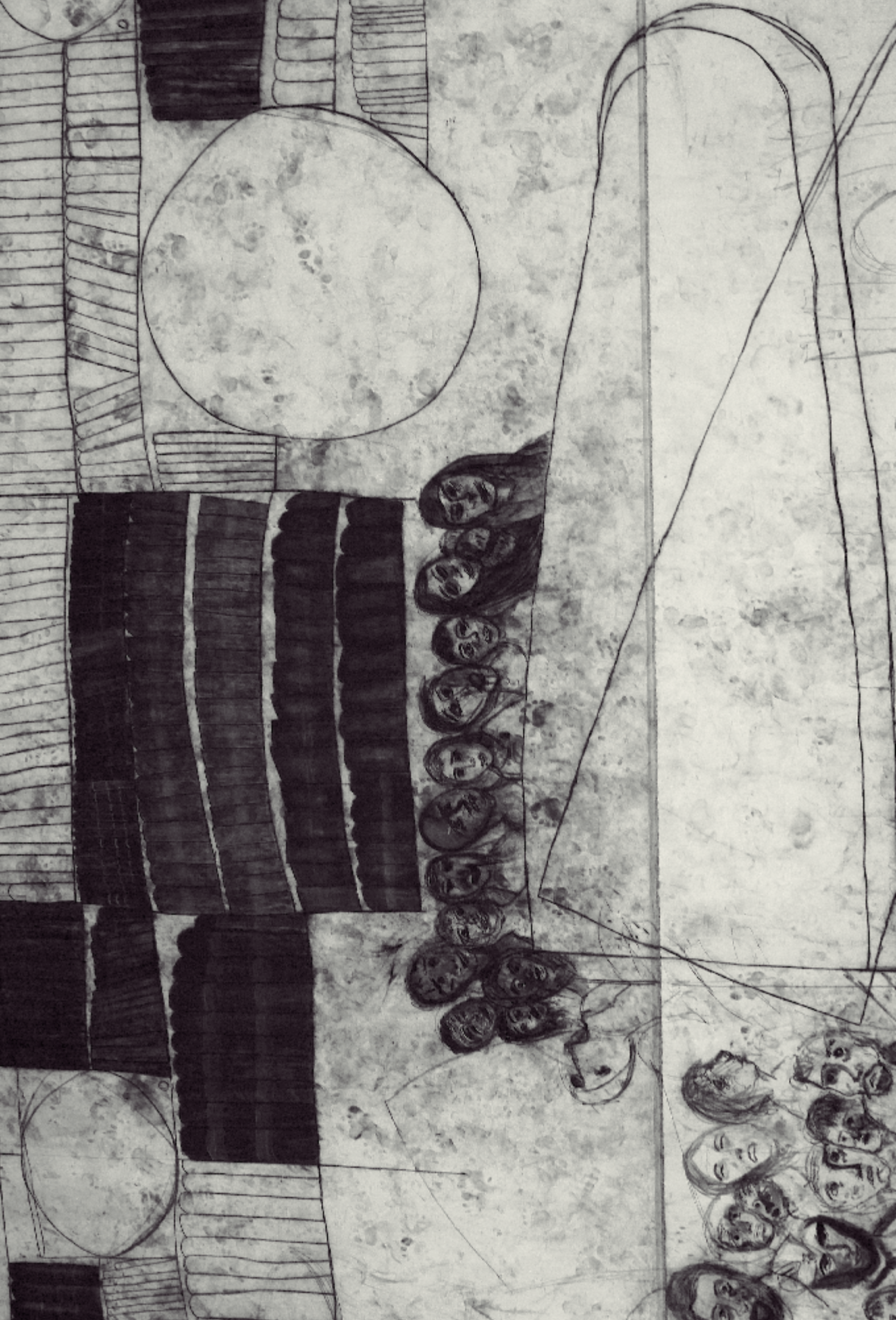
עשי עצמך מתה
אל תזוזי
חכי בשקט
האזיני
לצעדים המתרחקים
לצחוק הנעלם.

ואז תקומי
בתנועה אטית
זהירה
ולכי
כאלו דבר לא קרה
לכי
ועשי עצמך
תיה.

בלתי נראית

אורטל הרציג

והנה החוט הדק הזה
שהפריד אותך מעצמך,
מתהדק סביב צווארך
מחזיק בך –
בכה חסרת שלד
וגרון
מנסה לזוז
לרקם
עולם.

מריה סאלח מחאמידי, פרט מתוך ציב, 2017, פחם על בד

מריה סאלח מחאמיד, פרטים מתוך קיבוץ, 2017, פחם על בד

האהבה שלי שקופה

שיר שבת ספיר

האהבה שלי שקופה.
אני רואה לתוכה ודמעותי נגרות על פנייה.
היא לא יודעת שאני פה לידה
מוחה בעדינות את רסיסה
הקטנים ושקופים כמוה, המכילים בתוכם
את כל החלקיקים שלי שעה
שאני נשטפת בעיניה.
עד שתבחין בי אהיה כבר רחוקה
שנות אור מפרידות ביני ובינה. וגם הסנדר
הזה, השחר שעוטה את גופה.
היא כבשה או זאב. מרבה בשתיקה
וצחוקה הענג דוקר בגבי.
הלואי שתמות ועם לילה
תבוא לבקרני
בחלומי.

זיהום אוויר

שיר שבת ספיר

ואם הייתי אומרת לך קחי,
היית לוקחת את כל זה?
הטמאה והיפי הנשגב,
זהום האויר שלנו המתאבד
ברזים עבתיים.
חצי מבט, מכונת כביסה רועשת
עמוסת כסופים.
היית לוקחת? את כל
זה – העלבון והצער, הצחוק
והכבי. והמבט הזה,
אישון לאישון באישון לילה
עינים טרוטות.
וכמה דמעות. כמה יכול אדם לשאת בתרמילו,
בתרמיתו, בטרם יפל במקומו
יקרס אל עצמו.
מוטב שתקחי את כל זה ממני
ותלכי.

בלשות בלשנית

שלמה אבינו

גם לאחר אותה דלקה גוראָה
של צרייה שפנויה בכל הזונה,
עיר חטאה שדנו אותה באש.
מאז נקויה מארמנים, יונים,
ומשפע פרנקוס מצרפתיים –
שפתי מתים קודחות מהעפר.

נולדתי באודליסקה של הלבנט
האגאי, החנוק והמחוק, חשרת
צמים, תרביזות ואמונות, שאהד
מעודו לשונות: ם ולב בני אדם.
מה הפלא שהנני חובב בלשות
בלשנית ואוגר מלונים ידידים?

אור בוקע

שלמה אבינו

שוליתא הארגנטינית מקרינה לי
משחרות הפקליט של תקליטיה
אור פורטונה מהפרמינה בורנה.
בקרשנדו הצולח נוטה לב לסלח
אף לאסון נשואי שארע אחר כף.
ליה. שממון. בגלגולי הנוכחי
נפילות לב הן תופעה אכזרית,
חונרת עד ורא. אולם מהתדרון
השכור שלה במושבה הגרמנית
נעצמות נחפזות תוגתי להכריע.

האדג'יו בג'י מינור ותומסו אלבינוני
הטוב מנככי ם בארח פלא, מראשית
שנות הששים אגד אצות, בדל מפרש
מספינת הטרופה, גל-ניחוח-געגוע
ובנעם נוהגת בי המוזיקה הקלסית.

סיגל אריה, מתוך הסדרה Class, 2017, טכניקה מעורבת, צילום: הדר סייפן

ט(ו)רף

מיכל קראוז

רָעַב רוֹעֵב
מְתַנַּב, מְזַדְנָב אֶל קַרְבִּי.
נוֹקֵשׁ, חוֹשֵׁק שְׁנַיִם,
מְתַלַּקֵק עַל הַשְּׁפֵתִים,
קוֹרֵץ בְּחֻצֵי עֵינַי
צוֹחֵק בְּחֻצֵי פִּה.
עַד שְׂאֵכְנֵע לּוֹ וְאַרְפֵּה.
שְׁיַנְגֵס וְיַנְגֵס לְלֵא רַחֵם,
בְּפֶשֶׁר הַחֵי,
בְּעוֹר הַנּוֹשֵׁם.

להישען לאחור ולנוח במעמקי

חן עין-הבר

ואתה מתמסר למגע,
מעניק את כל בלך לכמיהתי
ואני צוחקת וצוחקת
עכשו יכולה לנוח במעמקי.

הפעם לא בקשתי מגע.
תמיד אני מבקשת
מבקשת עסוי, צמק, נוגע, רוצה שתלוש, תלטף
אבל זה תמיד מיני.

המגע שלך מאוד קונקרטי, מכונן מטה
אני מרגישה שזה לא קשור בי אלא בה,
ומשהו בי נותר ללא מענה...

הפעם בקשתי מין.
הפתעת
לפני רגע פתיית ברמזים גלויים
ואז הלכת וחזרת שקט.
הלכת כשגופי נסגר, חזרת ואני פתוחה.
ככה זה כשמשחררים.

אני מכוונת בנשימה את זרימת הגלים
נוגעת וננגעת
געגוע צמק לפתע מקבל מענה.
אתה נוגע בגופי ואני מבקשת עוד
שכוכה על גבי, שעונה כלי, מתמסרת.
אתה לש את גופי, ואני בוכה ובוכה,

טבע

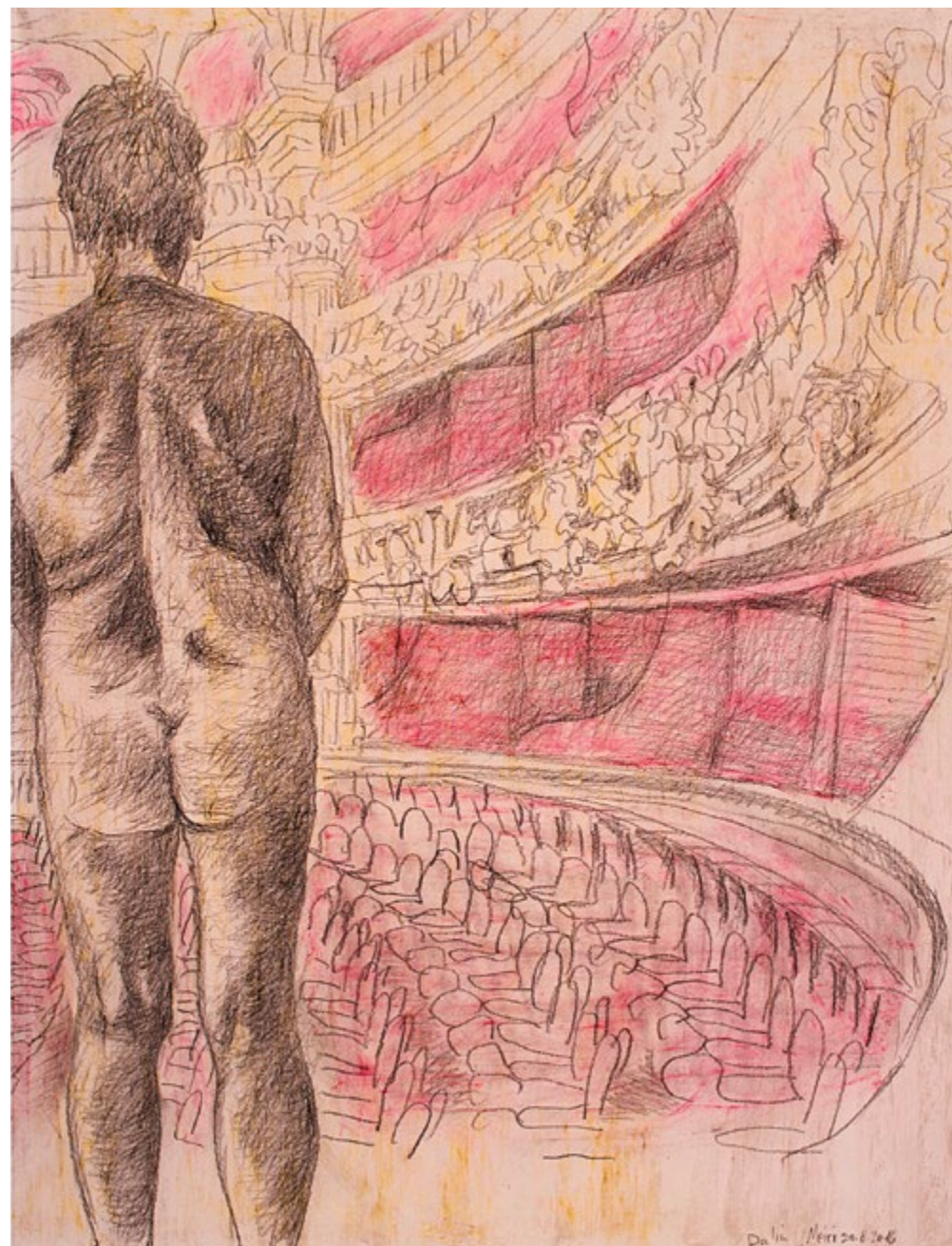
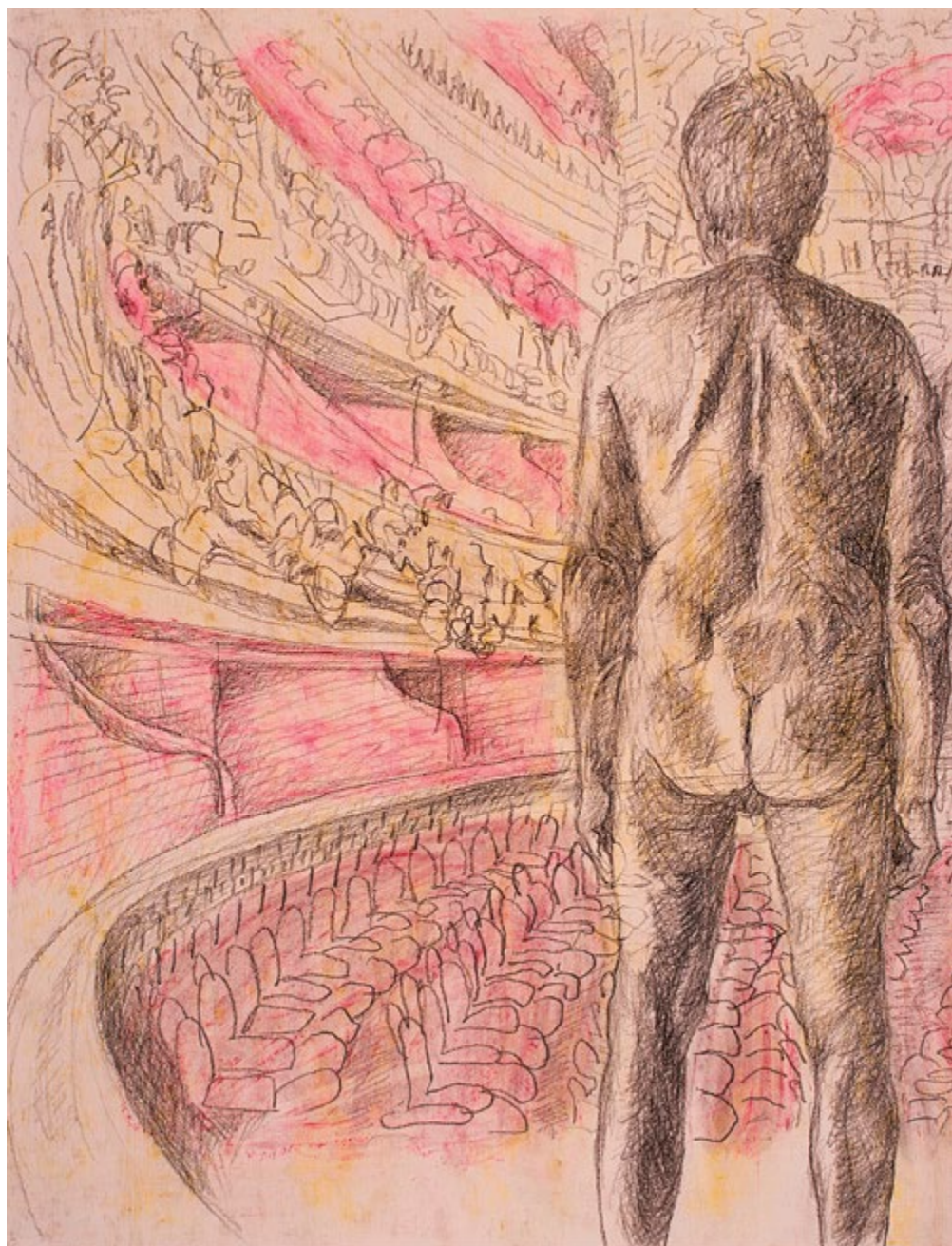
חן עין-הבר

הארן
שולח זרועותיו אל עבר הלא נודע
תר אחר פסת שמים.
מתנועת העננים
נדמה כי זה הולך ומתקרב...
אבל האצטרפלים כבדים מאי פעם

הברוש
עומד זקוף ואיתן
מדי פעם מתנועע
לא בטוח כי זהו מקומו
עצב עולה בו מתוך שרשיו
הוא נטוע בהם צמק ואינו יכול להשתחרר

ענף הזית נוטה מטה
רוצה לגעת באדמה אך מהסס
מדי פעם נותנת לו הרוח טפיתה קלה מאחור
הוא מתקרב עד שכמעט ונוגע
אך חוזר מהסס ושב ונע קדימה בצפייה קלה

לו רק ידעו כי חבורם כל כך צמק
ואין צורך בכל הפלרטוטים הללו

אודיסאוס

ביל פרידמן

ההרפתקן כבול אל התרן.
שומע את הקול, את הסירנה,
את קול אמו
קורא לו הביתה.
כבול אל התרן כחבל הטבור.

דליה מאירי, פונתיאון, גרפיט ופסטל שמן על נייר, 100x65 ס"מ

אלי שמיר, ארבל-כינרת-גולן, 2017, שמן על בד פשתן, 160x240 ס"מ, אוסף פרטי

טיפוס

חגית פולק

כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹקֵעַת מֵאַחֲרֵי הַפְּרָמָל
צֶל הַלְּבָנָה נִשְׁכָּב עַל שִׁבִּיל הַבְּטוֹן
וְאָנִי פּוֹסֵעַת עַל עֲנָפָיו,
מְגִיעָה עַד צְמֶרְתּוֹ,
כְּמוֹ פֶּעַם, כְּשִׁירְעֵתִי לְטַפֵּס,
כְּמַעַט מְרִיחָה אֶת פְּרָחֵי הַלְּבָן.
עַד שֶׁכֶּבֶה הָעֵץ
וְאָנִי נִכְנָסֶת הַבֵּיתָה.

אני, רק שאלה

אלי שמיר

1.

קיון חשב שאלהים בחר בהבל.

למה שיבחר בהבל?

עובד אדמה לא טוב?

מעניין מה א.ד. גורדון היה חושב על זה.

אותי בכפר יהושע למדו שמשק מערב הכי טוב:

פלחה וגם צאן ובקר, מה רע?

היום החקלאות על הפנים, גם האפרים וגם הרועים.

הכל פוליטיקה.

וגם אם אתה מעדיף חלב כבשים, עדין, קיון עבד קשה.

למה להפלות?

ברור שהיה חייב להרג אותו.

2.

אברהם בחר ביצחק.

בנה, יחידך, אשר אהבת.

ומה עם ישמעאל?

איזה מסר זה להורים?

כיון שאהב את יצחק, לקח אותו לעקרה.

נכון שבסוף הקריב את האיל האמלל.

יצחק תור הביתה לאחר שחש את המאכלת הקרה על צווארו.

נראה לכם שלא היה פוסט טראומתי?

את הגר אהב אבל אותה ואת ישמעאל גרש למדבר.

נראה לכם נורמטיבי?

לדעתי נושא לטיפול ברוחה של באר שבע.

מזל שאלהים עזר להם, אבל מה אמור להרגיש בנו? ישמעאל?

אחרי מות שרה נשא את קטורה.

אומרים שהיתה זו הגר.

כאלו אברהם היה בסדר, עם לוט וכל הספור על סדום.

3.

נראה שיצחק אהב את שני בנים,

אבל רבקה העדיפה את יעקב.

עשו היה אדמוני, כמו דוד, רק קצת יותר שעיר.

אי אפשר לאהב ילדים שעירים?

עשו, בנה, יצא לצור, להטביע את פאבו בכאבן של חיות הציד.

דוקא אני חושב שהיה בחור טוב.

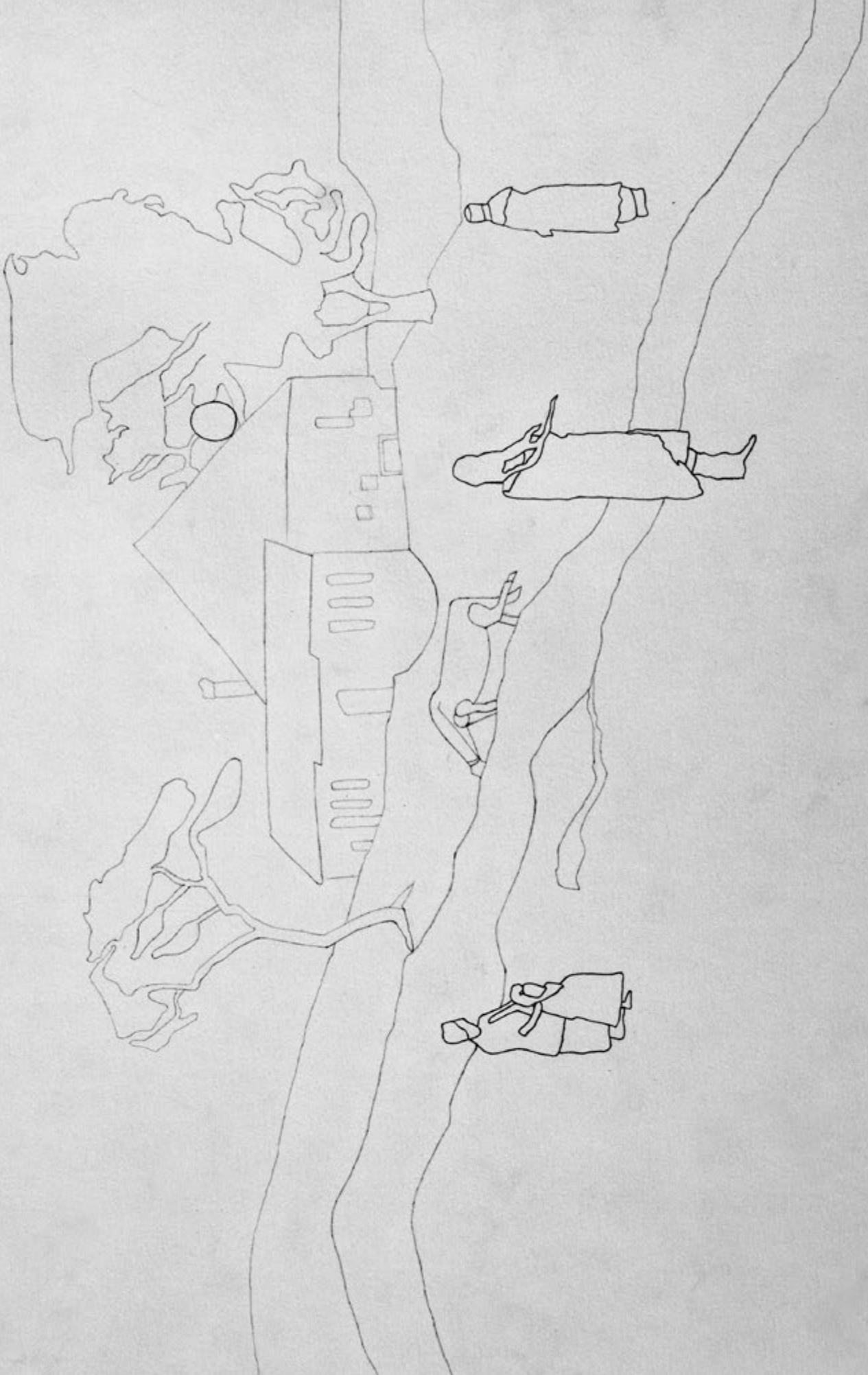
בסוף סלח ליעקב שלא אהב אותו כלל.

מה היה לה רבקה?

ככה לשים מכשול בפני יצחק העור,

להערים על האב שחכה לבכורו, לעשו?

הספור המצחיק עם נזיד העדשים לא היה עובר ב"בג"ץ.

4

ברור שיצקב העדיף את יוסף.
איך אפשר לאהב 12 בנים?
פלא שזרקו אותו לבור?

5

אלהים בחר בעם ישראל,
ברת עם אברהם ברית בין בתרי בשר גוטפי דם וקישקע מטנפים בעפר,
אמפים ובובים ירקים.
אם כבר צריכים ברית,
אי אפשר ביער קק"ל
ברמות מנשה,
בין כלביות?

6

את הברית הוא סמן בכריתת הערלה,
כדי שהערלים יזהונו ללא תקלה
אני, רק שאלה:

7

למה ככה?

לי אורמז, ללא כותרת (טיל אטלס), 1965-2015, צילום

שירת ניצחון

אמיר שלומיאן

בלבתי על המדרכה
 ראיתי עץ תאנה
 שחיותו פורצת מן האספלט
 כמי שהתעוררה מתרדמת כשוף
 בת אף שנים
 דוחקת לצדדים כל מה שבדרכה

וכל האספלט שבועולם
 וכל המלט והבטון
 לא יכלו לו
 לזרע התאנה האמיץ

ולפתע שמעתי
 את סוד האחרות
 נשא על הרוח
 ונלחש באזני הכרויה

שאחד הוא הנרע
 באשר הוא
 שהוא הוא החיות עצמה
 שדבר לא יוכל לבטלו
 וגם מיליון פצצות הירושימה
 אם הוטלו על פדורי הכהל האהוב
 ורסקוהו לאבק צהב חור

לא נמוג זכר תכניתו
 לא דהה כרי קמצוץ
 ולא הטרדה חיותו כלל

ונה הנרע
 המשיך ורחף בקלל עוד נצח
 עד שפגע בפסת מוך לקה
 והכל התחיל מחדש

אפשר לנשם לרוחה
 קרצתי אל התאנה
 נצחוננו מבטח מראש

עוף החול

אסתר יוסובוב

בלילות של ירח מלא
אני שורפת עצמי מחדש
קשרים נקים וגבוהים
מתפוררים והופכים לאבק
ש'ט 'Site under construction'
בעיר הפירה של אריזונה
מפנה את הנוסעים לדרכים הלופיות

סיגל בן-דוד, אסתה, 2018, סטילס מתוך וידאו. צילום: דרור גילבוע

בהחלט ניסה, פעם אפילו החזיק בלוג ופעם גם כתב על זה וסיפר לכולם כמה הוא גרוע בשימור חברות ובכלל במציאת חברים, אז היו תגובות ובדרך הוא איבד עוד חברים, הכול היה באשמתו, כי זו תמיד אשמתו. הוא פשוט שרוט מדי. גם את התחביבים האחרים שהיו לו זנח, הריצה הופסקה מיד, הוא לא יכול היה לצאת מהבית בשביל לרוץ, המחשבה הייתה שאולי זו טעות והם יחזרו, אולי זה הכול רק חלום, מה יקרה אם הוא יצא לריצה ואז בדיוק הם יחזרו ולא יוכלו להיכנס. מה הוא אמר לעשות אז? אז הוא הפסיק לרוץ, בהתחלה עוד חזר לרוץ על המסילה בבית, אבל כשהיא התקלקלה והתברר לו שהוא לא יכול לתקן אותה אלא צריך לקנות חדשה הוא סירב, שוב התחושה הזאת שהוא לא מחליף שום דבר כמעט ממה שהיה ברגע שהם הלכו ולא חזרו. אז ההליכון המקולקל נשאר בדיוק כמו שהיה, הפך להיות פסל.

את הפייסבוק שלו סגר, הרגיש שאנשים מרחמים עליו כל הזמן ולאט לאט מתרחקים ממנו, הפך להיות קצת מצורע, מי רוצה להיות חבר של מישהו כל כך דיכאוני שמסתכל בחיים רק על מה שאין. אנשים רוצים אופטימיות ושמחה והומור והוא לא מסוגל יותר להביא את הדברים האלו. הוא נשאר על הספה מול המוזיקה שלו מסתכל על המסך הסגור, לא עושה שום דבר חדש. אוכל את אותו האוכל שאכל גם אז, לא מנסה שום דבר חדש. היה עולה למיטה באותה

את השני במקביל לראשון, אבל כל אלו הפסיקו לעניין אותו באיזשהו שלב, הדרמות בספרים הרגיוזו אותו, ספרי המתח שעממו אותו, הפנטזיה הפכה להיות מטרידה והוא מצא את עצמו יושב על הספה ושומע מוזיקה בלי שום דבר.

הימים שלו היו רגילים, היה קם בבוקר בשעה קבועה והולך לעבודה המשרדית המשעממת שלו, הוא רצה מאוד לעזוב, אבל לא ממש ידע איך, אבל כנראה גם לא ממש רצה ממש לעזוב, השגרה הזאת השאירה אותו קשור לאותו עבר שאותו הוא מנסה לשמר, לא מחליף שום דבר, נשאר בדיוק כמו שהיה. כמו שהחיים שלו היו באותו רגע שבו הם הסתיימו.

שינויים הם דבר רע. חברים עוד אמרו לו "תקשיב אתה עוד צעיר, תצא החוצה, תראה עולם, מה אתה יושב בבית שלך כבוי ככה, אתה הורג את עצמך", אבל לך תסביר להם, הם לא באמת רוצים להקשיב ואם הם רוצים להקשיב, הם לא ממש יכולים, הם לא היו במצבו, הם לא יודעים מה זה הדפיקות האלו בדלת, את הרגע הזה שהוא ראה שעומדים מולו קצין משטרה ועובדת סוציאלית והבין מיד ששום דבר טוב לא יצא מהדבר הזה. הם מדברים והעולם שלו מתרסק.

הוא שומע ומטריב להקשיב, מבין ששום דבר טוב לא יכול לצאת מהדבר הזה. אז הוא למד להסתגר, נסגר עוד יותר מפני אנשים, כי גם מקודם הוא לא היה הטיפוס הכי חברותי, זה לא שלא ניסה, הוא

בלהות

אביב בורנשטיין

שאמר לו משהו שהוא קשור לרכב הזה רגשית, זה לא שנסע הרבה, העבודה שלו הייתה במרחק של כמה דקות נסיעה מהבית והרכב היה שמור והוא דאג לעשות לו את כל הטיפולים ולשמור עליו, אז נכון שהוא לא כל כך ניקה אותו, אבל מעולם לא הגיע עם הרכב למצב שאין בו דלק. היה מקפיד למלא את המכל ברגע שמחוג הדלק הראה חצי ריק. פעם חבר אמר לו, אתה מסתכל על חצי הכוס הריקה, זה לא שחצי ריק, זה עדיין חצי מלא. אבל זה לא ממש שכנע אותו. "רכב צריך דלק, כמו שבן אדם צריך אוכל, אתה לא תחכה עד שהמקרר שלך יהיה ריק לגמרי בשביל לעשות קניות, אתה לא תרוקן את הארונות שלך ואז תלך לקנות, אתה תקנה אפילו שיש בהם מספיק אפילו בשביל לספק לך אוכל לימים רבים, אז למה אתה עושה את זה לרכב שלך?" את הטענה הזאת השמיע עשרות פעמים, הקפיד לספר אותה לכולם, אבל זה לא ממש שהיו כולם.

עם חבריו ניתק קשר, מעולם לא היה דמות חברותית במיוחד, את רוב החברים שלו תחזק מכוח הזמן והם נעלמו עם השנים, גם כי הוא בן אדם קשה וגם כי הוא לא יכול היה לשמוע אותם מספרים ומדברים. כבר לא היה לו כוח לכולם, רק ישב על הספה שלו והקשיב למוזיקה. גם ספרים כבר לא עניינו אותו במיוחד, זה לקח זמן, בהתחלה עוד היה קורא כמו פעם, סוג של תולעת ספרים, היה מסיים ספר ומתחיל מיד את הבא, לפעמים מתחיל לקרוא

הוא ישב על הספה הכבדה בסלון הבית, המוזיקה ניגנה, הטלוויזיה הגדולה שעמדה מולו הייתה כבוייה, רוב הזמן הייתה כזאת, במשך השנים האחרונות כמעט לא הדליק אותה. זה נכון שהייתה איזו תקופה שהוא הדליק טלוויזיה אבל אז אחרי כמה ימים היא התקלקלה, עוד באותו היום נכנס לרכב שלו, אותו רכב שהוא נוסע בו כבר איזה חמש עשרה שנה, אותו לא חשב להחליף, נסע אל החנות הקרובה, ובלי לחשוב פעמיים רכש טלוויזיה חדשה, אפילו גדולה יותר ממה שהייתה לו. הוא רצה מאוד בדיוק אותה אחת כמו שהייתה לו, אבל המוכר הסביר לו שכבר כמה שנים לא מייצרים את הדגם הזה והוא ימכור לו את הדגם החדש של אותה החברה וגם לו יש בדיוק כזאת בבית. מובן שהוא ידע טוב מאוד שזו שיטה של כל המוכרים, הם תמיד מספרים שיש להם כזה בבית, זה השיעור מספר אחת בקורס למוכרנים בחנויות השונות. הוא רצה מאוד להעמיס את הטלוויזיה על הרכב שלו, אבל היא לא יכלה להיכנס בגלל הגודל והוא החליט לוותר ולבקש מהם שישלחו לו אותה הביתה. הם עוד ניסו להסביר לו שבגלל שהיא גדולה יש חשש שהוא לא יצליח לשים אותה על אותו מתקן והיא בטח גם כבדה ומי יעזור לו להרים אותה, אבל הוא התעקש.

הוא כזה עקשן, תמיד היה, אבל השנים האחרונות הפכו אותו ליותר. את הרכב שלו לא הסכים להחליף, טען בפני כל מי

בלעדיהם, אבל הוא בטוח שהוא שומע את הדלת נפתחת, והוא עדיין על הספה עם גבו אל הכניסה. הם נכנסים ומסתכלים עליו יושב שם על הספה, חצי ער חצי ישן, איזו שנה זו, איזה יום זה בכלל? דמעה זולגת לה באיטיות במורד הפנים שלו, עוברת כל קמט שהתווסף לו בשנים האחרונות, הוא רוצה לצעוק, זה לא אמיתי, אתם לא פה. אבל הוא לא יודע, אין לו דרך לדעת. הוא שומע אותה אומרת שוב את אותו משפט שהייתה אומרת כשהייתה נכנסת הביתה אחרי שהשאירה אותו לבד לכמה זמן, "שוב פעם המוזיקה הרועשת שלך". הוא לא רוצה לפתוח את העיניים. הדמעות ממשיכות לזלוג לו במורד הפנים, עושות את דרכן לאט, יש להן את הזמן שלהן, הוא מרגיש את הדמעה, בדיוק כמו שהוא שומע את קולם, בדיוק כמו שהוא רואה את פרצופם.

השעה ומתעורר באותו הזמן עם אותו שעון מעורר, היה מדליק בחדר השינה את הטלוויזיה מחליש אותה, הוא לא באמת רצה לשמוע שוב על ביבי, אפילו הצביע לו בבחירות האחרונות למרות שהוא ממש לא סובל אותו, אבל הוא רצה שהמצב יישאר בדיוק כמו בשהם הלכו ולא חזרו. אולי הם יחזרו עוד. יכול להיות שכל המדינה דפוקים כמוהו ובסך הכול רוצים שדברים יישארו בדיוק כמו שהם היו לפני שנים? זו בעצם הסיבה שאנשים מצביעים ביבי? היה מסתובב לצד השני ונרדם, הטלוויזיה הייתה נכבית אחרי ארבעים וחמש דקות, אבל הוא כבר ישן ולא ידע מה קורה.

בבוקר שלמחרת היה מכין לעצמו ארוחת בוקר וכריך להמשך היום, בדיוק כמו שאכל אז ביום האחרון שבו הם היו חלק מהבית שלו, הלך למחשב בחדר העבודה לבדוק איזה סדרות חדשות יצאו ואיזה פרקים הוא צריך להוריד, הוריד אותם, אבל כבר לא ראה שום דבר, פשוט הוריד וחיכה, לא רצה לראות את הדברים לבד, חיכה אולי היא תחזור והם יישבו שוב לראות. וככה אחרי יום העבודה חזר והתיישב שוב על הספה הכבדה שלו בסלון ושם מוזיקה, עצם את עיניו והרשה לעצמו לשקוע עם המוזיקה שריחפה מסביבו, עדיין שומע את המוזיקה, אבל כבר לא ממש מצליח לשים לב אם הוא עדיין ער. הוא שומע את הדלת נפתחת והם נכנסים, העיניים שלו דומעות, הם הלכו לכמה שעות בסך הכול, האם עברו שעות? הוא יודע שהוא כבר שנים

יעל אורן-סופר, חנותי הדיסק, 2017, שמן על בד ומשטחים קרמיים, 110x230 ס"מ

פרידה מחיים גורי

משה ב. יצחקי

לא כל רכבת בשיר היא שואה או אסון,
 אך רכבות נושאות עמן לרב צער פְּרֵדָה
 מתחנות צוובות בני אדם. הנה כאן,
 רכבת העמק מבקיעה צרפּל בשדות הבקר
 ורק סופן או אולי תחלתן של צרוגות
 מתחנות להפליא נשקפות בדמעה
 הקופאת בקצה ארבת העין
 שצמודה לחלון. מתוך מסך קטיפה
 אפר, כבד, המונע מגשת, גם המסלה
 לוחשת, כי הנה איש ואיגנו עוד.
 וקרוב ללבך הנה האיש הנה ובפיו
 פרחי אש, שושנת רוחות ועיבל
 מקות אור ובלבו אהבות
 ולא פחות מהן
 מלחמת אַזרחים סוּרְרָת.
 ומשהו בתוכך מסרב
 ואתה יודע כָּכֵר
 כי סוף דָּכֵר
 והשמש בוא
 ויפנה

מור רימר, ברחוב, 2016, שמן על בד, 40x60 ס"מ

קרוב רחוק

שחר שלום ויצמן

השעות נוקפות, ואני בכמיהה לאבי מצפה,
מתי כבר ישוב, יקשיב ללבי, יביא מזור ומרפא.
הן היום בדרכי גערו בי לשוא,
וצחוק חברי מהדהד עד עכשו.
אפתח ללבי, יבין פאבי,
כי כזה הוא, כזה הוא אבי –

אבי אבי
היום אבכה בכאבי, גדלה אפלטתי
האר לעמתי, הקשב ושמע תוגתי,
הקשב ושמע תוגתי

– אל תקעס ילדי, ראה מצוקתי,
לא כלה נדודי, זמני אינו לרשותי.

– מה בסך הכל בקשתי, אבא
שתשאר קרוב, תביט לי בעינים
שתחבק בחם, תושיט אלי ידיים
מה בסך הכל בקשתי אבא
שתראה בי טוב, משני מן המים
שתאהב כף סתם, עד השמים.

אבי אבי
שב במטתי, ספר על ילדותי
שאצחק או אבכה, ואשמח בשלוחתי,
ואשמח בשלוחתי
– בערבי וביומי רחוקה מנוחתתי
בחיי, עולמי, זמני אינו לרשותי

– אבי אבי
מחר עת מבחן, היה בעזרתתי
למד אותי משנתתי, היה נחלתתי, היה נחלתתי

– בערבי וביומי רחוקה מנוחתתי
בחיי, עולמי, זמני אינו לרשותי.

– אבי אבי
תעיתי בדרכי, אבדתי ערכי
כשאצעד ואמצעד לבר ואין מסעד, לבר ללא מסעד

– בני אהובי, לבי מתהפך בקרבי
איה תצדק אמרתתי, והנער איננו אתי.

נירוואנה דבאח, סבתא בשעת תפילה, 2017, שמן על בד, 150x100 ס"מ

ואני מחפש אותך!
 וכשעינינו נפגשו
 היית יפה כמו שתמיד הכרתיך...
 אבל המבטים הזרים גרמו לי להתקע במקומי,
 מחכה לדבר שאינו מחכה לי,
 התאגדו להם כל סימני השאלה ואז התפזרו
 מה
 למה
 איך
 מתי
 מלים מתגודדות שלא עוזרות לך לשאל,
 ואף כוח המשיכה לא יכול ליצב אותך.
 מחשבותיך התפזרו כחלקיקי אור נדפים.
 אני יודע כי באתי, אמא,
 מקדם מאוד
 מוזר מאוד
 לא שגרת, עד כדי תדהמה...
 מחצה מזכוכית צהבה הפרידה בינינו.
 פחדת שאהיה צנום מאוד
 ולא גבה קומה
 או שאינני נושם כמו שצריך...
 האמנת כי השהיה בכלוב הזכוכית תפתר את כל בעיותי.
 האם היה צריך לפרש את בואי כאלו אני עלי אחר?
 האם אני הוא שדחפתי את עקבישי הפחד לטפס עליך בלילות הפראיים?
 או שהייתי כלי הסליחה, וכאשר נולדתי נולדת מתדש...
 רבוי השמות אינו מעניני
 הרי אני אוהב את שמי: עלי,
 ואני רוצה, כמו כל הנולדים, לחזור אל מולדתי
 שם אני צדין מחכה לך.
 אמי, יתכן שלא ארוץ מהר יותר משאר בני השכונה,
 שלא אדהר כסוסי הבר,

* לבני עלי, ולכל הילדים שנולדו עם תסמונת דאון

כמו פרח היסמיך

עולא זירעיני

יודע אני כי לא כף רצית אותי.
 כשהייתי חלק מגופך –
 איך חלמת שאהיה?
 חלמת שאדמה לאבי או לאחי הבכור?
 למה אני מאלה שנשאו את השמות... עלי!
 עלי רוקע בשתי רגליו היציבות על האדמה,
 מסתיר את קרני השמש כשהוא מביט בה בעיניו הדבשיות...
 למה שכנת אותי בנשמתך ובנית לי ארמונות לפני שנפגשנו,
 כדי לגלות שאינני נסידך כפי שרצית שאהיה?
 אבל זה אני שבאתי ולא ההוא!
 האם יבוא היום שבו אדמה לה הוא השוכן בנשמתך?
 כאשר פתחתי את עיני ופגשתי אותך –
 הרי אותך חפשתי
 חפשתי את חם עורך
 ואת הגעגועים בקולך ובנדיך...
 חוטים אדמים וכחלים השתרגו על חזי כמו על כנפי פרפר...
 לראשונה נמלאתי אור שאין בו ניהוחך
 שלא שולח לי אגרות אהבה.
 זרים מסתירים לי את האור, לובשים אותם מלבושים,
 מלחששים ותוהים
 הו, למי הוא דומה?
 חוקרים את הטופוגרפיה של גופי, את מדות ידי ורגלי,
 ואת צורת העינים שלי...

متلازمة الفرح

עלא זרעיני

* הן אבני עלי, והן כמיע האطفال המصابין במתלזמה דאון

אעלמ אנה לסת כמא ארדטני אן אכונ..

ענדמא כנט קטעה מן כסדכ ..

כיפ חלמת אן אכונ..

אן אשבה ואלדי אף אחי הכיכיר..

למאדא אנה מן חמל אכב האסמא.. עלי!

עלי ידק אלרז בقدמיה האבתינ..

ויכב אשעה השמש אדא נזר איהא בעיניه

العسلיתين ..

למאדא אסכנתי דאכל רוככ ובניתי לי קצורה קיכל

אן נלתי!

לגד אנה לסת אמירה כמא ארדט אן אכונ ..!

ולכנ אנה מן בא וליס הו..

הל סאשבה יומא עלי הסאכנ רוככ ???..

ענדמא פתח עינאי וכאן מועדי מעכ ..

בחת ענק ...

ען דפיء בשרתי..

والحنين في صوتك ويداك ..

ראית אסלאכ חמרא ,זרקא עלי באבני סדרי כנאחי

فراشة...

כנט מתיכלא בהוא לוף מרה לא יחמל עטרך..

ולה יבעת לי رسائل الحب ..

غرباء يحجبون عني النور يرتدون ذات الرداء

يتهامسون, ويتسائلون ...

ترى من يشبهه؟

يحللون تضاريس ملامحي.. ومقاييس يداي وقدماي

..

وشكل عيנאי..

وأنا أبحث عنك !

وعندما التقت أعيننا ..

كنت جميلة كما عهدتك دوما ..

لكن نظرة الغرابة .. جعلتني أتسمر مكانني ..

أنتظر شيء ما لا ينتظرنني..

تجمعت أدوات الاستفهام,وتفرقت...

ماذا....

لماذا....

كيف...

متى...

تتراقص دون أن تسعفك لطرح السؤال ..

وأصبحت الجاذبية لا تقوى على تثبيتك..

تناثرت أفكارك كجسيمات الهواء المتباعدة..

أعلم أنني جئت يا أمي ..!

مبكرا جدا..

غريبا جدا..

غير مألوف .. الى درجة الذهول ..

שלא אהיה צח לשון מעל הכמות,

שלא אבין את חקי החיים ההפכפכים,

שלא אלמד את תולדות העמים,

אבל אני עלי.

נשאר ביחד

אין לי עוד בת אנוש מלבדך.

נבין את הקפה והעוגות ביחד, ותקראי לי על פלאי העולם.

ונחכה ביחד לאבא ולאחי שישובו בערב.

אפור אהבה בכל מקום כמו פרח היסמין,

אהיה צמוד אליך, צמוד לשמחה.

2010

מערבית: ח'אלד זירעיני

كان زجاجا شاحبا يفصل بيننا ...
 كنت خائفة أن أكون نحيفا جدا..
 لست طويل القامة..
 أو لا اتنفس كما يجب
 وطمنت أن المكوث تحت الزجاج سيحل كل مشاكلي..
 هل كان يجب تفسير مجيئي وكأنني علي آخر..
 هل أنا من دفع عنكبب الخوف لتتسلقك في الليالي الموحشة؟..
 أم كنت صك الغفران ! وبولادتي ولدت من جديد..
 لا تعينني كثرة الاسماء..
 فأنا أحب اسمي علي ..
 وأريد ككل المولودين ...
 أن أعود الي وطني..
 ما زلت هنا أنتظرك !..
 أمي قد لا أركض أسرع من أطفال الحي...
 قد لا أعدو كخيل بري
 قد لا أصبح فصيحاً على المنابر..,
 قد لا أفهم قوانين الحياة المعكوسة ...
 قد لا أتعلم تاريخ الأوطان ...
 ولكني أنا علي ..
 سنبقى سويا ..
 لا أنثى لي سواك..
 سنعد القهوة والكعك معا ..وتقرأين لي عن عجائب الدنيا..
 وننتظر والدي وأخوتي حتى يعودون مساء ..
 سأنشر حيا أينما أكون كزهر الياسمين...
 سأكون متلازما لك! ومتلازما للفرح ...

קידמה

ביל פרידמן

נָפְלוּ לְרֵגְלֵי הַמַּלְךְ
 לְתַבְעַ אֶת אוֹתוֹ תִּינוּק.
 וַיֹּאמֶר הַחֶכֶם מִכָּל אָדָם:
 "גִּזְרוּ אֶת הַיָּלֶד לְשָׁנִים,
 לְטוֹבַת שְׁנֵי הַצְּדָדִים."
 וַיִּסְכְּמוּ.
 הַחֶצִי הָאֶחָד מִשְׁנֵי עַד חֲמִישֵׁי
 וְהַשְּׁנֵי בְּסוֹפֵי שְׁבוּעַ אַרְבָּעִים.

מאנגלית: חגי רוגני

לקראת

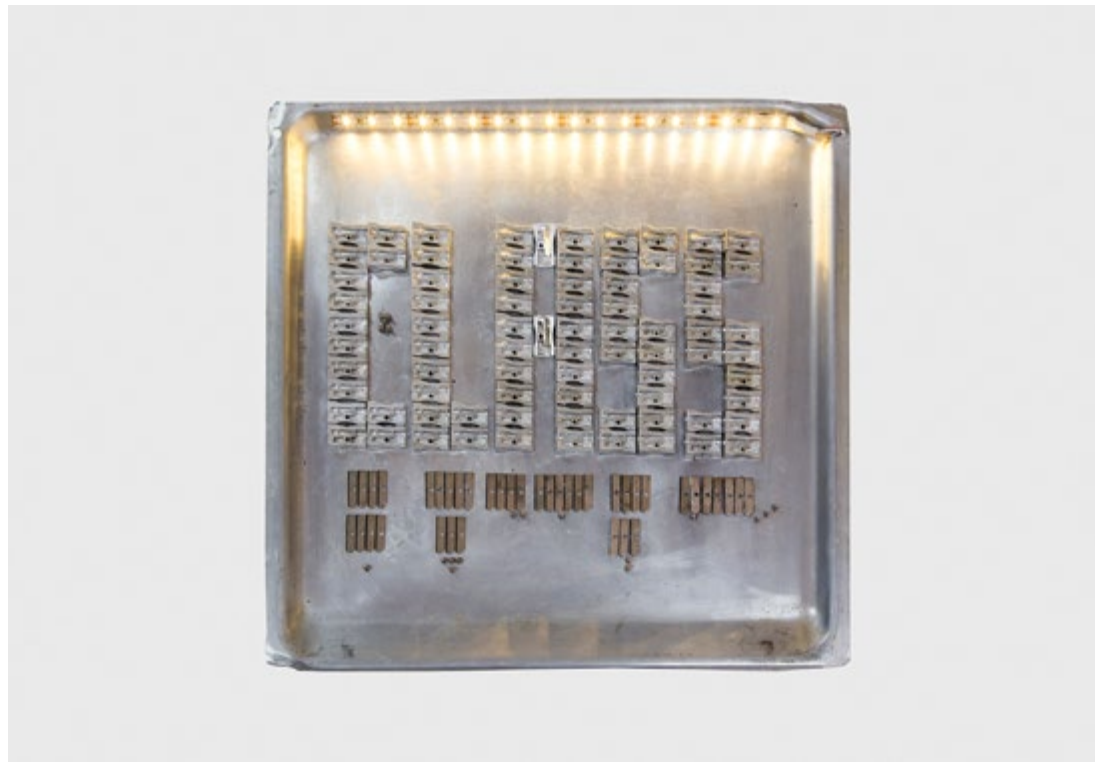
לילה נאבולסי

וְאִז הוֹצִיָאָה אֶת הַשְּׂמֵלָה הַחֲדָשָׁה
 שְׂמֵלָה אַרְבָּה צְמוּדָה לְגוּף
 קְנֻתָה אוֹתָהּ רַק לְקִרְאָת הַיּוֹם הַזֶּה
 מִהַשְּׂמֵלָה הַיָּדוּעָה לְעוֹף
 הַיּוֹם הַיָּדוּעָה הַיָּדוּעָה אֶת כֵּן זוֹנָה
 הַתְּאִימָה שֶׁשָּׂרְתָה בְּצַפּוּי כְּסוּף
 שְׁחֵרוֹת וּמְאִירוֹת עֵינֶיהָ
 מִהַשְּׂמֵלָה הַיָּדוּעָה לְעוֹף

ואחרי

חגיית פולק

מהמגרה שמתחת לכיור אני מוציאה
 מגבת לבנה מגהצת.
 תמיד היית אשה מסדרת.
 ידי הולכות מאליהן לעבר המדף העליון
 בספל טורקיז בוחק שקניית כיון
 אני חולטת תה יסמין.
 הפרחים הפזורים על סינר המטבח שלא הסרת מגופך
 משלחים לעברי נוחות תבשילים,
 פתקים ותמונות ילדים ממגנטים אל דלת המקרר.
 רק את מחברת המתכונים שהבטחת לי
 אני מוצאת בשומקום.

סיגל אריה, מתוך הסדרה Class, 2017, טכניקה מעורבת, צילום: הדר טיימן

מיכל שכנאי יעקבי, פרט מתוך המצעד, 2017, טכניקה מעורבת

מצידה של הרוח

אמיר שלומיאן

אקדמות לימים של שואה ושל נכבה

מצדה של הרוח הגדולה
כל סערוטינו התכנניות
מוזמות נקם
בלבוש פונות תמימות

אינן אלא עטוש
שלא אור די עצמה
כדי להתפרץ
ונבלע בהסח הדעת
אגב נענוע קל של קצה האף

אף אני
אף שהגעתי בזמן לשעורי ההיסטוריה
ומוכן ומזמן הצטרפתי
לאמוני עצבות וגעל
עתידי פרטטים

של ריף ושל אף ושל צונוף
של גלות ובדידות ויתמות
של כבוש ושבוש ורטוש איכרים
ובאנו עד צורי הכלאים
אשר בחרו במודע ברע

מתוך צמצום האלהי שבהם
עד כדי אין

לא אוכל שלא להביע אכזבתי
אי אי אי
מעצמו מכה אגרופי על לוח חוי
עיני עצומות וראשי מטלטל
אי אי אי
כה מרה אכזבתי

והרי אני מעולם לא הצלחתי
להבליע עטוש
להצניע הרהור
להבליג אהבה

איתמר פרנס, דוד וגוגול, 2015, שמן על בד, 90x120 ס"מ

איתמר פרנס, אם אין לחם תשתו בירות, 2015, שמן על בד, 90x120 ס"מ

כמעט אידיליה

ראובן שהם

זה היתה לפני ולפני שנים – בעמק
אחר. פרמי גפן וזית, גב אל גב גולשים
במדרון. האחד מצפין אל הצפון.
השני מדרים אל הדרום.

כרם שורק במדרון הדרומי. אדמתו
כבדה. שחורה. רווית זכרונות, זורמת
לאטה אל נחל קדומים אל נחל קישון.
גפניו כורעות ברך בדחילו מערסלות
בחיקן אשכולות מדלן, מוסקט ושסלה
רוויי שמש, רחוצי טל מעבר לחלון.
ואבא שזוף, בכגדי כהנה אפרים,
תוצרת אמת, כורע ברך למולן, בוצר
אשכול אשכול, בודק גרגר גרגר
מניח בטנא ומן הטנא לגת.
לשמח אנשים נשים וטף.

כרם כסוף במדרון הצפוני, הסלעי
שגולש לאטו אל הרי נצרת. מצמיח
מן הסלע את עצי הזית המרצינים,
מצחם קמוט, רבי אחריות. שרשיהם
מפוררים בעקשנות את סלעי הגיר.
ואבא כהן גדול בכגדי עבודה אפרים
מצבי סלמות לצמרת. משעין אותם

על רקיע כחל, אין סופי. מוסק זית
ועוד זית, בחרדת קדש, אחד, אחד.
כובש וסוחט שמן טוב בבית הבר.
לשמח אנשים, נשים וטף.

אבא בעמק, בוצר, דורך, מוסק ובין
לבין גומע מים קרירים מפד חרס מויצ,
אדמדם. מטה את ראשו לאחור קולט
את הקלוח הדק בפה פתוח שמצפה
במרחק מדוד, עשרים סנטימטרים
בדיוק מתחת לזרבובית, ועל כף מעידה
עד היום הנה התמונה שבשחור-לכן
מנציחה את הרגע ההוא באלבום התמונות
הישן. פניו רציניות. הוא מתקשה לחיך
ברגע שהוא מצמיס על כתפיו את כבד העולם.

ובאותו העמק, בין הקישון והרי נצרת,
בין גבעת המורה והכרמל, בין פרמי הגפן והזית,
חבוי חדר קטן, ארבעה קירות, מסידים לכן
ועל מדף אחד קטן נשענים זה על זה
בזאליק, טשרניחובסקי, אחד העם ותנ"ך
קטן נוהג בם, אל הארץ המבטחת כמובן.
חבורה שפזאת. ואמא אחת, כסופת שער,
מלטפת אותם באצבעות לבנות, דקות.

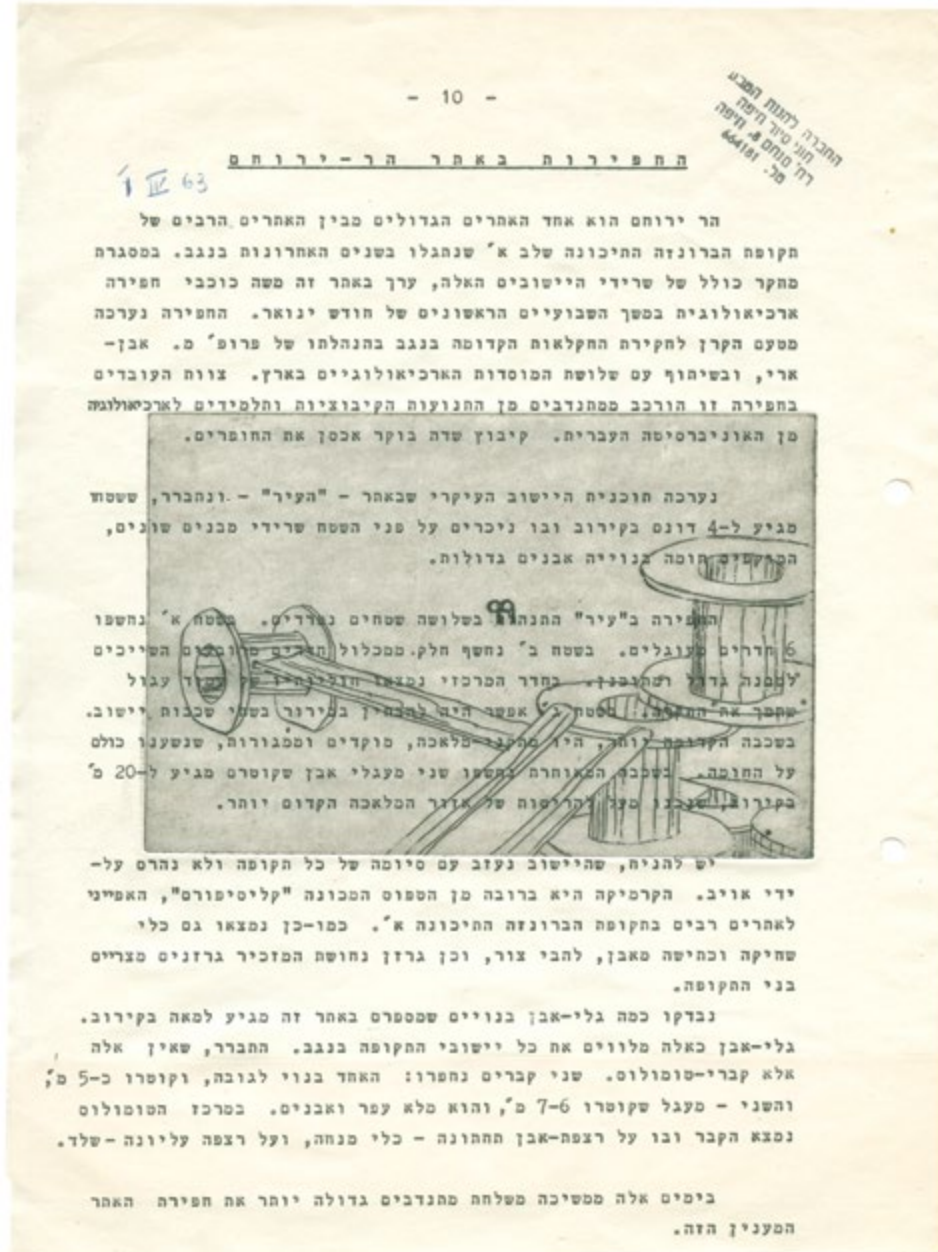

גבן שטרן, בצל האורזים, 2017, קולאז דיגיטלי

כואבת את כאב העולם על מטת הפרזל.
חורת, בעינים חומות, חמות, טועמת
בעדינות מלים כמו: "הכניסיני תחת כנפך
והיי לי אם ואחות" ו"האדם אינו אלא
תבנית נוף מולדתו." מחפשת לעצמה
ולעולם תשובות, מקלט, מן הכאב
המקנן לו בתוך המלים והשורות.

היא טועמת את המלים אחת, אחת
בשעה שהשמש מסתלקת לה במערב
מעבר לפרמל הירק ושולחת לה קרני
שמש נרדוה, אחרות רחמניות, ללטה
מבעד לחלון את שצרה הלכן באור אחרון.
והיא תולעת ספרים תמימה, מלאת
כסופים ורחמים על העולם הזה, נזונה
מגעגועים, מבקשת מבאליק תשובה
לשאלה מאוד פשוטה: "מה זאת אהבה?"
ועל טשרניחובסקי מקשה: "אבל מה אם
נולדתי הרחק הרחק מעבר לים?" אינה
מרפה, מצמיחה כנפים מן הכאב, מן הכדיה
מן השאלה. מקפידה שלא לחטא בלשונה
ולומר תמיד: "כי טוב, כי טוב, וגם זו לטובה."

במבט לאחור אינה יודע לומר האם
באליק וטשרניחובסקי השיבו לה תשובה,
האם הצליחו להנשימה מפה לפה?
אבל את טעמם של הענבים והזיתים
של אבא אתה זוכר גם היום בעל פה.

מור גל, החפירות באתר הירוחם, 2017, תצריב קו, 30x21 ס"מ

סלאם מוניר דיאב, ללא כותרת, 2014, אקריליק על בד, 110x90 ס"מ

אסתר יוסופוב

גופתו הקרה של האלהים
 נמצאה בכפר העיר פרושת איברים
 ועליה חיוף מסתורי
 מימינו ומשמאלו עמד
 קהל שלא האמין עד
 אותו רגע שהוא קים
 מובן שמיד נסו להפיח
 חיים בנשמת אפו
 הכו בדפיברילטור
 על חזהו העצום שמבהלה
 עלה וירד על סלם צלעותיו
 משהו צעק שמספיק כבר
 תנו לו ללכת
 ואחר אמר שלא מותרים
 בשום אפן
 וכה עמדו התופחו בכו הצטווחו
 עלתה ההמולה השמימה
 וירדה פמליה של מעלה ושני מלאכים
 הרימו את אלהיהם נשאוהו תחת בתי
 שחיו החמימים
 ונסקו

עלי האמון המרשרשים

אמיר שלומיאן

אולה האמונה
 ומתיבש גם האמון
 נושר כעלה על הארץ

אף בנגוד מחלט
 להצרכתי המקדמת
 גובר הרחש והולך

ואני אוספת שאון זה
 של עלי אמון יבשים
 לרשרש במחוזות ולעורר

ארשרש בחדנה שוב ושוב
 ארשרש ואראה עינים נפקחות
 דרכן נפרסת לי דרך

להעניק את מנחת האהבה
 שהפקנה בדי
 משכבר

יוחאי אברהמי, מתוך העבודה חקלאות, גאווה וייסורי מצפון, 2017-2018, צילום: אסף סבן

"סליחה,
 מתר לגעת?"
 הוא שואל ושולח יד
 לקצרה וטפה עדין
 ומצמצם את הפרקק.
 מתר.
 מתר לגעת.
 בתחתית,
 בשפה
 בידית הספל
 בכל קפל וקפל.
 מתר
 להתפלא
 מהריק בקצרה
 מטביעת אצבע
 שהיא לא שלה.

שירי חימר (ב)

סופיה קליוקין

שירים
 מנחים
 על
 אבנים.
 מתפזרים
 מתאחדים
 מתלכלכים.
 שירים
 מנחים
 בידים,
 אפשר
 לגעת
 גם
 כשכואב.

בתי

שרון עמר

אני מקפלת לך

באהבה

רוח ומים

ואת האדמה

מניחה ברכות על הכסא שליך המטה,

בחצות בדיוק – זחר הכוכב יפלא מעליך

זרק אלמה מאבק הבכי אל חלומך

תותר טפה נוצצת על לחיך.

בשחר, אעירך אל השמש,

אמחה באצבעותי

זכר העצב

מושכת את קפלי הבדים של

רוח ומים

מלבישה אותך,

מסקת,

תקומי, הולכת,

על האדמה

רוח ומים.

למשורר

יוסיף אוטקין

איזה רעיון טפשי –

לחשש מיד הזמן

לומר: עפר לי על ראשי

?קירתתי, עד אן?

לא, התעלם מהשיבה

חזר נא שוב ושוב:

”אני צעיר וחולה אהבה”

”חתיף אני... חשוב!”

ואם איש לא יאמין לך

השגת את שלבך חפץ:

לא תתגשם אהבתך –

אך יחבר פה שיר עולץ...

1939

יוסיף אוטקין (1903–1944), משורר ועיתונאי יהודי רוסי.
יצירתו המפורסמת: "מוט'לה האדמוני".

מרוסית אלכס פולישוק

כך

משה ב. יצחקי

איך שָׁאֲנִי הוֹלֵךְ בְּשֶׁדָּה
 מוֹל תְּבוֹר נִכְתָּבוֹת שׁוֹרוֹת
 זְרוּעוֹת דָּגָן מְדִיקוֹת לְהַפְלִיא.
 כְּדֵי לְדַיֵּק מַלִּים שְׁלִי בְּשׁוֹרוֹת,
 אֲנִי רוֹצֵה לְמַלֵּא זְרָעִי מֵאֲדָמַת
 הַמְּקוֹם, לְפָרֵעַ מֶלֶה
 בְּחֻקֵי הַלְשׁוֹן, לְעֲנֹג מָה שְׁזָכוֹר,
 שְׁתַּמְּלֵא נַפְשִׁי בֵּין רַגְלֵי הַתְּבוֹר
 לְרַגְלֵיךָ בְּהַד קְדוּם. כְּמוֹ שְׁלֹאֲדָמַתִּי
 הַד דְּמוּם: כָּה.
 לְהַפְשִׁיט עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ
 מִקְלַפֵּת הַמַּלִּים וְלִשְׁמִים
 כְּטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינַי, עַל זְרוּעֵי
 כְּלָנִית אֲדָמָה, לְזָכֹר הַדְּבָר בְּעֲצָמוֹ
 כָּה: לְרִשְׁרֵשׁ בְּשִׁרְשֵׁי הַשָּׂדֶה וְלִהְיוֹת
 כְּמִקְלַעַת פְּקָעִים, לְהַנִּיץ פְּטוֹרֵי צִיצִים
 יְרָקִים כְּעֲצֵי דַעַת הַמְּקוֹם הַזֶּה, וְלִדְחֹק
 בְּאַהֲבָה שְׁתַּכְלֵל אֶת הַשׁוֹרָה
 וּתְקַלְקֵל

קודם כול יוצרים: פרידה מהעורכים-המייסדים של קו נטוי

חגי רוגני והילה בן ארי

פירושו המקורי של הצירוף 'קו נטוי' הוא חוט מתוח המסמן יסודות של בניין. לנטות קו פירושו לייסד. אלוהים שואל את איוב מן הסערה: "איפה היית בְּיַסְדֵי-אָרֶץ? ... מִי-שָׁם מְמַדִּיקָ בִּי תִדְעַ, אוּ מִי-נִטָּה עָלֶיךָ קו?" משה יצחקי ועידית לבבי גבאי הם אלה שנטו את הקו על קו נטוי, כלומר אלה שייסדו אותו לפני שמונה עשרה שנה, שהביאוהו עד הלום, ועתה העבירו אלינו את מעשה העריכה. לצד ההערכה הרבה והתודה על הקמת כתב העת המקורי והיפה הזה, על עיצוב אופיו הייחודי, על העקשנות וההתמדה שליוו את כל שלבי הפקתו, שנה אחר שנה, חשוב לנו להדגיש: עידית ומשה הם קודם כול אמנים-יוצרים פעילים, כל אחד בתחומו. משה הוא משורר, עידית אמנית פלסטית. כפרידה מהם אנחנו רוצים להפנות מבט ולהתבונן ישירות ביצירתם, כפי שאנחנו, עורכי הגיליון הזה, רואים אותם.

משורר מתקדש בשדה על השיר "כך" מאת משה ב. יצחקי

חגי רוגני

אצלנו מאז ומתמיד הולכים בשדות: רות המואבייה אומרת אלכה-נא השדה ואלקטה בשיבולים. בן האם השלישית בשירו של אלתרמן הולך בשדות עם כדור עופרת בלבו, ואורי של משה שמיר בעקבותיו. לאה גולדברג חולמת ללכת לבדה בשדה לא נצרבת בלהט השרפות, ומאיר אריאל מזהיר: אל תלכי לבדך בשדה המוזהב, הוא לעיניך זב כזב. גם משה יצחקי בשירו "כך" הולך בשדה: אֵיף שְׁאֲנִי הוֹלֵךְ בְּשָׂדֵה / מוֹל תְּבוֹר נִכְתְּבוֹת שׁוֹרוֹת / זְרוּעוֹת דָּגָן מְדֻקָּוֹת לְהַפְּלִיא.

וכשהוא הולך בשדה מול התבור ושורות הדגן הישרות והמדויקות נפתחות לפניו, הוא חוֹה התגלות. פתאום הוא יודע: גם הוא ימתח שורות. אך שורותיו שלו תהיינה שונות משורות הדגן. הדיוק שלהן יהיה אחר, הן תהיינה רוויות עונג, פורעות חוק וסדר.

בְּדִי לְדִיק מְלִים שְׁלִי בְּשׁוֹרוֹת, / אֲנִי רוֹצֵה לְמִלָּא וְרָעִי מְאֻדְמֵת / הַמְּקוֹם, לְפָרַע מְלָה / בְּחָקִי הַלְּשׁוֹן, לְעֵנֵג מָה שְׁזָכוֹר, / שְׁתִּמְלָא נִפְשִׁי בֵּין רַגְלֵי הַתְּבוֹר / לְרַגְלֵיךָ בְּהַד קְדוּם. כְּמוֹ שְׁלֹאדְמֵתִי / הַד דְּמוּם: כָּה. מילים נושאות יותר ממשמעות אחת. 'שורה' יכולה

להיות תלם בשדה וגם שורת שיר. 'זרע' הוא זרע דגן וזרע אדם. 'מילה' היא גם יחידת דיבור (מְלָה) וגם, בכתיב ובניקוד שונים, כינוי מטונימי לאיבר הזכרות (מִילָה): "ולמה נקרא שמו [של רבי יהודה הנשיא] רבינו הקדוש? שלא הביט במילתו מימיו" (ירושלמי מגילה טו, א, הלכה יא). הצירוף "לפרוע מילה" שאול מהמשנה ומשמעו המקורי – שלב בפרוצדורה הכירורגית של ברית המילה ("מל ולא פרע את המילה – כאילו לא מל", שבת יט, משנה ו). כאן הוא מקבל לפחות שתי משמעויות חדשות ושונות בתכלית. גם המילה 'לשון' אינה מסמנת רק שפה, כי אם גם, ולפני הכול, פריט אנטומי. המילה 'זכור' אינה קשורה בזיכרון בלבד: 'זכור' בלשון המקרא הוא כינוי למכלול הזכרים: "שֵׁלֶשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל-זָכוּר אֶל-פְּנֵי הָאֵדֶן יְהוָה" (שמות כג, 17). הביטוי השגור 'לרגלי ההר' מומר כאן בצירוף המתעתע 'בין רגלי התבור', ושולח אותנו לשירת ניצחון נשית קדומה שבה סיסרא, הנס מצבאו של ברק התוקף מכיוון הר תבור, מוצא את מותו בין רגלי אישה: "בֵּין רַגְלֵיךָ כָּרַע נָפֹל" (שופטים ה, 27). אמרנו מתעתע, שכן בהמשך הקריאה מתברר שהמשפט שנחתך בפסיחה שבמעבר השורות הוא בעצם "בין רגלי

התבור לרגלייך". כאן, אגב, מופיע אזכור יחידאי של הנמענת בשיר. גם הביטוי 'תמלא נפשי' קשור בתבוסתו של אויב חמדן: "אָמַר אוֹיֵב אֶךְ-דָּף אֲשִׁיג אֲחֻלֵּק שְׁלָל, תִּמְלָאמוּ נִפְשִׁי" (שמות טו, 9). בן, לעתים קרובות יש למילים הד קדום, משמעות חבויה, אחרת. המקרא מהדהד בהן, או התלמוד, או טקסטים מאוחרים יותר. וכל זאת בלי להתייחס עדיין ל'אדמת המקום'.

עם התובנות האלה נקרא שוב:

בְּדִי לְדִיק מְלִים שְׁלִי בְּשׁוֹרוֹת, / אֲנִי רוֹצֵה לְמִלָּא וְרָעִי מְאֻדְמֵת / הַמְּקוֹם, לְפָרַע מְלָה / בְּחָקִי הַלְּשׁוֹן, לְעֵנֵג מָה שְׁזָכוֹר, / שְׁתִּמְלָא נִפְשִׁי בֵּין רַגְלֵי הַתְּבוֹר / לְרַגְלֵיךָ בְּהַד קְדוּם. כְּמוֹ שְׁלֹאדְמֵתִי / הַד דְּמוּם: כָּה.

והרי זו הצהרה בדבר החירות ששמה שירה. כזו ולא אחרת תהיה השירה שאותה הוא מחליט ליצור בהחלטה שמתרחשת ממש ברגע האפיפני הזה. שירה שהיא הארוס עצמו, התמזגות מלאה של האדם עם הטבע הסובב. היא היסוד הדיוניסי,

1. בתוך: 'נהרות נשאו קולם', הקיבוץ המאוחד 2009.

המתענג על פריעת הסדרים. זה הדיוק שלה, השונה כל כך מדיוק שורות הדגן שבשדה. ומילת הסיכום היא 'כך', והיא המעניקה לשיר את שמו.

'כך' היא מילה הצהרתית, מתריסה. היא אומרת בחירה דווקאית, כזו שאינה מובנת מאליה: "ככה כך ולא אחרת", מכריז פזמון חלוצי מאת אהרן אשמן. זו גם כך הסירוב, אותו 'ככה' עיקש של ילדים המוטח במקום תשובה כנגד השאלה למה, כמו בלשונו של הילד זיגי בפרנהיים של עגנון: "אמר התינוק: איני רוצה לילך אצל אמא. אמר אביו: למה אין אתה רוצה לילך אצל אמא? כך."

אלא שיש כאן ממד נוסף, גדול יותר: זהו רגע של התקדשות: "אֲנִי רוֹצֵה לְמִלָּא וְרָעִי מְאֻדְמֵת הַמְּקוֹם", קורא הדובר. האדמה היא אדמת המקום, ו'מקום' הוא אחד מכינויי האל בלשון חז"ל: "מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו", אומר המדרש (בראשית רבה, סח ט). בדרמה המתרחשת בשדה היינו אמורים אולי לשמוע את התשובה: "של

וַיִּתְּבֹשׂ אֶת חֲמֹרוֹ (בראשית כג, 3). הדרשן שואל מדוע חבש את חמורו במו ידיו – “ולא היה לו כמה עבדים?” ומשיב, “אלא אהבה מקלקלת את השורה” (בראשית רבה נה, ח).

שם זו אהבת השם, כמובן, הדוחקת במאמין למלא ללא עיכוב את רצון קונו, ואילו אצל משה יצחקי זה האָרוס הגדול המזווג עונג וקודש, אדם וטבע, זה שהמשורר דוחק בו שייכנס בשורות שירתו וימלא אותן תוך שהוא פורע חוק ומקלקל את השורות, כדי שיוכל ליצור את השירה שלו כך, דווקא כך ורק כך. זו דעת השירה שנולדה בו זה עתה, בשדה, ברגע ההתגלות הסוער הזה, הרגע שבו התקדש לשירה.

תבליטים מסוגננים שפיארו את החלל הפנימי של קודש הקודשים במקדש שלמה: “וַיִּבֶן לוֹ מִבַּיִת לְדָבָר לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים... וְאַרְזוֹ אֶל-הַבַּיִת פְּנִימָה, מִקְלַעַת פְּקַעִים וּפְטוּרֵי צִיצִים” (מלכים א ו, 16–17). בשירו של יצחקי הם חוזרים אמנם אל השדה ומוריקים בו, אך כבר נושאים איתם את קדושת המקדש.

השיר מגיע אל סיומו:

לְהִנָּץ פְּטוּרֵי צִיצִים / יָרְקִים פְּעֻצֵי דַעַת הַמְּקוֹם הַזֶּה,
וְלִדְחֹק / בְּאַהֲבָה שֶׁתְּכַלֵּל אֶת הַשּׁוֹרָה /
וַיִּתְּקַלֵּק

גם הסיום משובץ צירופים מן המקורות בהקשרים חדשים ומרעננים: “עצי דעת” שיובאו מגן העדן, “דעת המקום” מתפילת ‘כל נדרי’ הנפתחת ב”על דעת המקום ועל דעת הקהל”, “לדחוק באהבה” כמו לדחוק את הקץ. המילה ‘שורה’ מקבלת עתה משמעות חדשה, זו של הסדר הטוב. מקורו של הניב “האהבה מקלקלת את השורה” במדרש על עקידת יצחק, התוהה על הכתוב “וַיִּשְׁפֹּם אֶבְרָהָם בְּבֶקֶר

”הדבר בעצמו”, ללא תיווך המילים, שהרי המילים הן הקליפות הסוגרות על העולם ומסתירות אותו כמו את האור הגנוז המבקש להיגאל. טקס ההתקדשות מלווה גם בפולחן הנחת התפילין. באותו עמק יזרעאל ראה שלונסקי כשמונים שנה קודם לכן את הכבישים שסללו החלוצים ואת הבתים שבנו כרצועות תפילין וכטוטפות: “עוֹטְפָה אֶרְצֵי אוֹר כְּפִלִית, / בְּתַיִם נִצְבּוּ כְּפִטוּפוֹת. / וְכַרְצוּעוֹת-תְּפִלִּין גּוֹלְשִׁים כְּבִישִׁים סָלְלוּ כְּפִים” (עמל, 1926). אצל שלונסקי הטבע מתקדש הודות לאדם. בא משה יצחקי והופך את היוצרות: מי שמתקדש הוא האדם, והטבע מקדש אותו בטוטפות. העולם הוא תפילין של ראש, כלנית אדומה – תפילין של יד.

במצלול מבריק מבטא הדובר את כמיהתו להיות הטבע עצמו, כשהוא מרשרש בשורשים עם השי”ן והרי”ש וקולע את הקו”ף והעי”ן במקלעת פקעים. הוא אינו רוצה “לכתוב אליהם” וגם לא “בלבם לנגוע” כאלתרמן (“הנה העצים”) – אלא ממש להיות, להיות הם. מקלעת הפקעים ופטורי הציצים, מסתבר, אינם רק סבך הגבעולים, הפקעות והפרחים החיים בטבע שמסביבו, אלא גם, ואולי בעיקר,

נְעֻלָּיָה מַעַל רִגְלָיָהּ, כִּי הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמֶּת קֹדֶשׁ הוּא” (שמות ג, 5). משה מתקדש אפוא כמשה, אלא שאין זו התקדשותו של נביא אלא של משורר. וחשוב לראות: אין זו ביאה אל הקודש, כי אם היפוכה. שהרי הבא אל הקודש מתחייב בנפשו: “דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אַחִיָּהּ, וְאַל-יָבֵא בְכָל-עֵת אֶל-הַקֹּדֶשׁ [...] וְלֹא יָמוּת” (ויקרא טז, 2). כאן המשורר המשתוקק להתמלא בקודש קורא לקודש שיבוא אליו, יפרה אותו, יהיה המקור של שיריו. אולי כמו הילד חיים נחמן, הקורא לצפרירים לחדור אליו ולהפוך למעיין האור שבשיריו – “הַזְפוּנִי, שְׁטְפוּנִי, אֶל-לִבִּי חֲדָרוֹ, / בְּאוֹרְדוֹ אֶל-נִשְׁמָתִי, הָיִו נֶשֶׁם וְאוֹרוֹ!” (ביאליק, צפרירים) – כך גם משה יצחקי: “אֲנִי רוֹצֵה לְמַלֵּא זְרָעֵי מַאֲדַמַּת הַמְּקוֹם”.

יסוד הקדושה ממלא את חלקו השני של השיר. לְהַפְּשִׁיט עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ / מְקַלַּפֶּת הַמַּלְאָכִים וְלִשְׁיִם / כְּטוּטְפוֹת בֵּין עֵינַי, עַל זְרוּעֵי / כְּלָנִית אֲדַמָּה, לְזִכֹּר הַדְּבָר בְּעֶצְמוֹ / כִּי: לְרִשְׁרֵשׁ בְּשָׂרְשֵׁי הַשְּׂדֵה וְלַהֲיֹת / כְּמִקְלַעַת פְּקַעִים, לְהִנָּץ פְּטוּרֵי צִיצִים / יָרְקִים השירה שהוא שואף ליצור היא ביטוי ליחסים מורכבים עם העולם, שילוב של קדושה וארוס, עם

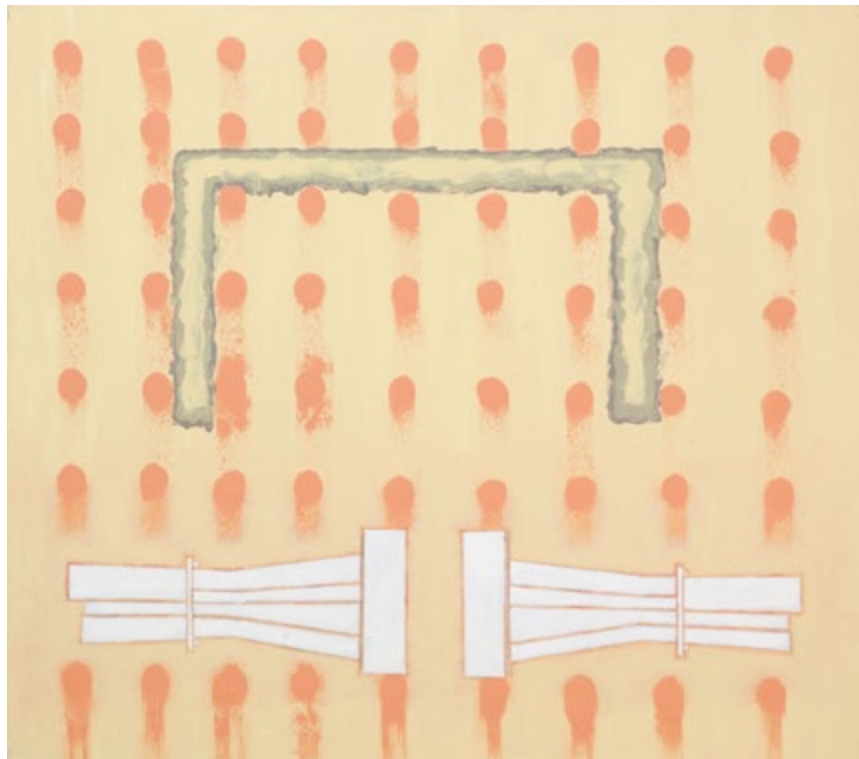
רומן חניכה מחשבות על עבודותיה של עידית לבבי גבאי

הילה בן ארי

אך הוא בעיקר תחום גוף האם, רחם. לכאורה נדמה שעידית מפעילה בעבודות מבט כפול – האחד נוקב וביקורתי והשני ספוג בגעגוע לאותה אחדות מובטחת שבה הגוף והנפש מוגנים, מוכלים ומוחזקים. בתוך הפיצול הזה אני מהרהרת גם על הקשר בין דמותה של עידית כאמנית ומחנכת לבין דמותה של אותה ילדה בת עשר, הניצבת על ספו של שער. עידית האמנית שלאורך כל השנים מפלסת דרך עצמאית, שחותרת לא פעם תחת מוסכמות ומגמות, תוך כדי שהיא חוצבת את הדיבור והמעשה המדויק לה. היא המורה שמאירה נתיבים אלטרנטיביים אפשריים עבור תלמידותיה ותלמידיה, דרכם יוכלו להנכיח את קולן וכוחן. חוזרת ומראה, עוזרת לשנן את המסלול החדש כדי להטמיע את העוצמה שנצברה בו ולתת לה הכרה. עידית שבגיל צעיר עזבה את הקיבוץ והלכה ללמוד אמנות כנגד מה שהיה מקובל. אותה דרך קווית נחושה (שהיא תמיד קו מפותל כשמדובר במסלול של נשים), אל מול אותה ילדה שנעצרת בשער הקיבוץ ונשארת בתחומה המוגן של החצר/רחם. אני מבקשת לראות את תהליך כינון הזהות

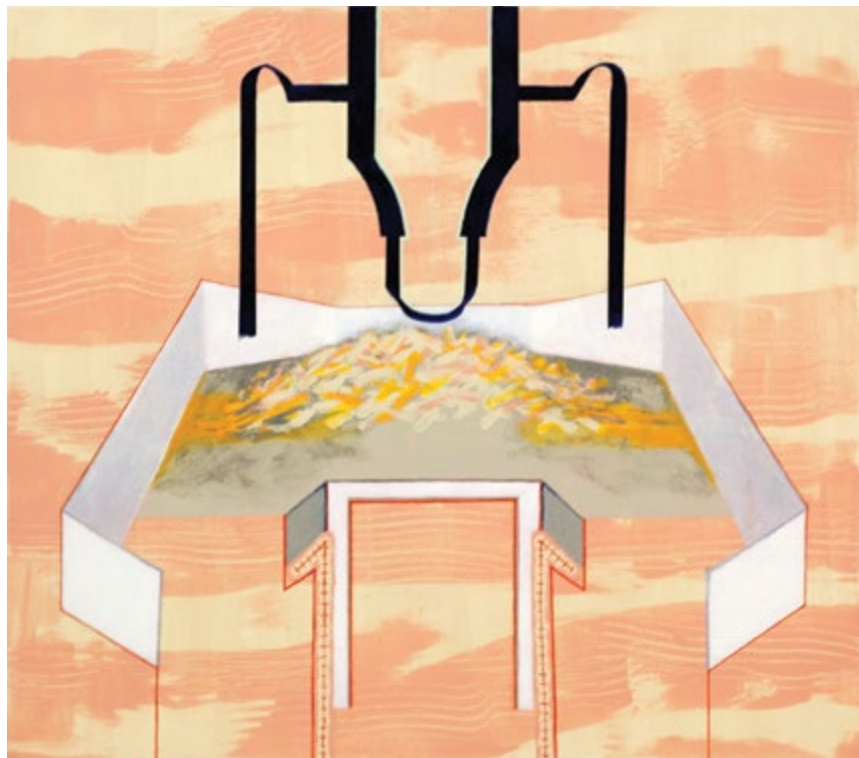
אני מתבוננת בעבודותיה של עידית לבבי גבאי בהן היא משרטטת שוב ושוב דימויים של תחום ושער. דימויים אלו מופיעים ומתפרשים בעבודותיה כחצר הידועה של קיבוץ מרחביה שבו נולדה וגדלה. בשיחה לפני מספר חודשים אמרה לי עידית: "בעבודות שלי אני תמיד חוזרת לילדה בת העשר שעומדת בשער הקיבוץ". הגיל נטען כאן במשמעות של סף – רגע לפני שלב ההתבגרות, מעט לפני הפיכת הילדה לאישה, טרום השבר האפשרי שחוצה בין תמימות לבין היכולת לראות. והתחום – קיבוץ מרחביה של אז, של ילדותה, מרחב רב עוצמה, כולי, סימביוטי. "טבור העולם" כינתה אותו עידית בריאיון שנתנה. אותו מרחב שבו הגופים אינם מופרדים אלא ספוגים זה בזה. זהו מרחב שיציאה מתחומו פרושה התפכחות, היפרדות, ננטשות ובדידות. עידית מסמנת שוב ושוב את התחום של אותו גן עדן כולי ומכיל (בולע) כול, עד כי אין בו דבר מלבד התחום עצמו. נדמה שדרך אקט החזרה היא מבקשת להטעין כוח באותו תחום משורטט, כמו חוני המעגל. זהו שרטוט גבולותיו של האב (אידיאולוגיה, שפה)

האלטרנטיבי שעידית עסוקה בו, כמורכב משני היבטים אלו, שלמרות הניגוד החריף ביניהם, הם מקיימים ומזינים זה את זה.

ברומן חניכה נשי, הדמות יוצרת לעצמה נתיב חלופי לכינון זהות, שכן במסלול ההתבגרות וההתגבשות "הרגיל" של הסובייקט (הגברי) היא לעולם תישאר תלושה. ההתעקשות לחזור בעבודות למתחם הרחמי ולשהות בו, אינו מבטא געגוע לגן עדן אבוד והוא גם אינו מצב סטטי ועקר. נהפוך הוא – זוהי נתינת הכרה למרחב האימהי שהודחק משום שהציווי החברתי-תרבותי מורה שיש להיפרד ממנו על מנת לכונן את זהותנו. הבחירה של עידית היא לשהות בו ולא לעזוב, להמשיך להיות מוזנת ממנו ולהיטען מכוחו ובו זמנית לצאת מתחומו ולסלול נתיב עצמאי. היא מנכיחה שוב ושוב את ההתהוות המעגלית העקרונית שאין בה פרידה וניתוק. ההישארות בתוך תחום האם היא זו המאפשרת את סלילת הדרך, ומתוך אותה זהות שהתגבשה ניתן להשיב לאם את ההכרה.

עידית לבבי גבאי, שעב, 2015, שמן על בד, 80x90 ס"מ
עידית לבבי גבאי, שער וסינר, 2015, שמן על בד, 60x80 ס"מ

עידית לבבי גובאי, אָסם לבן, 2013, שמן על בד, 60x80 ס"מ

פרס היצירה ע"ש מרווין ריינשטיין לשנת תשע"ח

אילת אטינגר

מרווין ריינשטיין ז"ל (1928-2004) היה נדבן יהודי-ציוני, תושב ברוקלין, שציווה לתת מעיזבונו לקרן להוראת תרבות יהודית במכללת אורנים. השנה הוענק פרס ריינשטיין בפעם השלישית ליצירות של סטודנטים בתואר השני בנושאי תרבות יהודית. אולם השאלה "מה זו יצירה שעניינה תרבות יהודית" היא שאלה רחבה וקשה להגדרה. האם זו בהכרח אמנות שנוצרה בידי יהודים? האם בכל אשר חיו ופעלו – בתפוצות ובישראל, לאורך הדורות ובימינו? יצירה הצומחת מתוך האווירה הרוחנית היהודית ויונקת ממנה? שמא כזו המשתמשת בעולם דימויים יהודי הנובע ממקורות משותפים – מהזיכרון הכתוב של העם היהודי – מקיימת עמו דיאלוג ער ודורשת אותו באופנים שונים: כמושא למחקר, בפירוק, הרחבה וכהשראה לבנייה אחרת? ואולי צירופם של הדברים יחדיו?

עולם היהדות מגוון ומרובד, עשיר ורחב, כולל דברים והיפוכם וניתן להתחבר אליו בדרכים שונות. שונות זו אפיינה אף את היצירות שהוגשו בעילום שם לוועדת השיפוט, שכללה את פרופ' רפי וייברט, ד"ר יעל גילעת, ד"ר אילה צור, ד"ר חגי רוגני, הילה בן ארי, אוהד אופז ואנוכי. בסוף תהליך הבחירה

הוכרזו הזוכים, שיצירותיהם לקוחות דרך מקרה משלושה ז'אנרים שונים.

במקום הראשון זכה עמוס צחר על צמד השירים "ים אדוני" ו"תחנונים", שבהם הוא מתאר במערכת דימויים מרתקת, בתנופת כתיבה ובכנות את סערת הנפש של היחיד אל מול גילוי עצמי גורלי ומשבר אמונה. עמוס מיטיב לשלב בין תופעות הטבע החיצוני למערך הרגשי והאמוני הפנימי. רבים מפסקויהם מעשה שיבוץ מן המקורות היהודיים, אך אין בשילובם תחושה של מלאכותיות או של איבון אלא של משהו מפכה וחי, הנע בין שמחה לתוגה, בין היהודי הכללי והקדמון לאישי והעכשווי, בין וידוי לנימה אירונית, כגון במתן השם "תחנונים" לשיר העושה את התחנן פלסטר: מאשים את האל במילים הקשות "מדוע בראת אותי/ בצלם אדם חסר צלמך", ומכריז ש"אי־אפשר לסמוך על אלוהים" ו"לא תיכון תשובה".

במקום השני זכתה תמר צדוק על סדרת הרישומים "הגלוי והנסתר: דיוקן בשכבות", שבה הפגישה את הצופים עם חוויה מורכבת של הפנים שמעבר לדימוי הפנים, ריבוי פנים וזהות, הסתר פנים וגילוי פנים, כל זאת לצד ההקשר אליו מכוון

הטקסט שכתבה: ריבוד האדם ומערכת הקשרים בין דמות ומקום, ובהצלבה בין זמן ומרחב. בעבודותיה אלו הציגה תמר שפה ציורית-רישומית רעננה וסגנון הבעה מגובש וייחודי. עבודותיה, העושות שימוש בחומר, בפחם ובנייר הקרוע, מתכתבות עם הסופראימפוזישן הקולנועי, ובהיבט זה מציגות השפעה הפוכה, של אמנות חדשה על מסורתית. במקום השלישי זכתה איריס לוי על מחזה לילדים בשם "מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע". המחזה שנכתב על יסוד אגדות בתלמוד, משלב בין הוראה לבין יצירה, מבטא אהבה לקהל בני הנוער אליו הוא מכוון ורצון לתווך חוכמה יהודית בכלים דרמטיים תיאטרליים. איריס הצליחה לעצב דמויות נוגעות ומצבים דרמטיים והמחזה כתוב באופן חינני סוחף ומשכנע, בשפה המותאמת לעולמם של התלמידים.

אנו מברכים את הזוכים, ומזמינים את הקוראים לחשוב כבר כעת על האופן שבו יוכלו להצטרף לדיאלוג העשיר והמגוון עם התרבות היהודית בהתמודדות על הפרס בתשע"ט.

תחנונים

עמוס צחר

דוֹקא פֿעת, משגשגבר רוח האל
 על לוח לבי
 ואת תריסי צלעותי דופק ומטיח
 על כתלי הנשמה התיכונה,
 דוֹקא פֿעת, בחוץ הכל שקט
 ומעל לכל ירח געוץ על צמרתו של אילן.

שימו לב לארץ השורות
 אותן מותרות הדמעות
 בדתן בגון.
 בין שורות אלו נכתב גורל חיי.

והנה... המגלית התדשה
 שהפכה את האדם לכל יכול:
 אי־אפשר לסמך על אלהים.
 גם כאשר תשכן בלב תקוה
 וחקר תחקר
 לא תכון תשובה.

תמיד תשאר בעולם האנקה
 חסרת הישע:
 מדוע בראת אותי
 בצלם אדם חסר צלמה.

ים אדוני

עמוס צחר

גשם של אלהים יורד עלי
 רצועות של תפלין ומפות שבת צחרות
 על פמוטיהן ונגיעי הפסף, רוויים בין מתקמק נגר.
 נתכים עלי כפות ושביסים וציציות,
 אבני כתל ופתקים
 מצליפים בפני
 הקשופים.

מטר אל עליון, קונה שמים וארץ,
 ולעפות של קדשה,
 נסחפים ברוח הקדש
 קדישים ועמידות וזעקות של שמע וקול תרועת
 שופר.

משכים משכים של הודיות ותחנונים
 ודמעות דמעות
 של תגים וכתרים למיניהם
 ופסוקי מקרא
 ומימרות חכמים
 על פרשניהם
 ופרשני פרשניהם.

חשכת מים עבי שחקים
 לקול תתו
 ויעלו הנשיאים מקצה ארץ

אבות וצדיקים ונביאים וחסידים ורבני דורות דורות
 ומלך המשיח לעתיד לבוא.

ויתעטף לבי מני עצב
 ותשתוחח נפשי ותהם.

תמר צדוק, אבא, 2017, פסטל שמן על נייר משי, דבק, 70x50 ס"מ

תמר צדוק, דיוקן עצמי בשכבות, 2017, פחם על נייר משי, דבק, 40x40 ס"מ

פרס היצירה ע"ש מרווין ריינשטיין לשנת תשע"ח

מקום שלישי

מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע

מחזה לבני הנעורים

איריס לוי

המחזה נכתב על ידי איריס לוי, תלמידת המחזור, והועלה לראשונה בתיאטרון תל אביב, ב-1977. המחזה נחשב לאחד מהמחזות החשובים של המחזור, ונחשב לאחד מהמחזות החשובים של המחזור.

מבוא	
<p>(במרכז הבמה חדר למידה בסנהדרין. תלמיד פוגש בר' יהושע בדרך ופונה אליו בשאלה)</p>	
<p>המחזה, המבוסס על אנדה תלמודית (בבלי ברכות כז, ב – כח, א), נכתב עבור תלמידיי בבית ספר לילדים בסיכון. אני מלמדת יהדות במרחב החילוני מתוך שאיפה לקרב את התלמידים לשורשיהם, להכיר להם את התרבות היהודית ולחבב אותה עליהם. המחזות האגדה התלמודית מאפשרת למידה חווייתית בכלים תיאטראליים. בחרתי אגדה שאפשר להפוך אותה למחזה שיש בו עלילה, קונפליקט, דמויות מגוונות וערכים כגון ערך הסובלנות.</p>	

הדמויות:

מספר, רבי יהושע, רבן גמליאל, תלמיד, רבי אלעזר,

יהודה גר עמוני, רבי עקיבא, תלמידים נוספים.

רבן גמליאל: אל דאגה, הכול עוד יתבהר, אם רק תשאל שוב

את השאלה כשיהיה כאן קהל גדול יותר.

(חיוך ערמומי נסוך על פניו. תלמידי חכמים מתחילים לנהור אל החדר ומשוחחים ביניהם. גם ר' יהושע נכנס איתם).

מספר:	התיישבו כל החכמים סביב לשולחן ואו קם התלמיד מוכן ומוזמן
	(התלמיד פונה אל רבן גמליאל בשאלה)
תלמיד:	האם תפילת ערבית היא רשות או שמא חובה? ענני, רבנו, ותן התשובה.
	(רבן גמליאל עושה תנועה עם היד לכך שהתלמיד יכול לשבת).

רבן גמליאל:	(מתרומם מכיסאו)
התשובה היא חד משמעית, רבותיי, תפילת ערבית היא חובה בוודאי!!! (משתהה מעט).	
האם מישהו חושב כאן אחרת?!	
	(משוטט במבט חמור סבר על פני תלמידי, ומתמקד בעיניו של ר' יהושע)

ר' יהושע: (עונה באי נוחות מסוימת) לא, רבנו, הא... דעתך מקובלת.

רבן גמליאל: (בכעס) קום, יהושע, כי אין זה פשוט!

הלא אמרת שתפילת ערבית היא רשות!

(ר' יהושע קם ממקומו, משפיל עיניו, משתהה קמעה ואומר)

ר' יהושע: אלמלא אני חי והוא מת, (מצביע על התלמיד) יכול החי להכחיש את המת.עכשיו כשאני חי והוא חי, היאך יכול החי להכחיש את החי?!

אכן, אמת הדבר.

(ר' יהושע עומד ורבן גמליאל מתחיל בדרשת היום ולא נותן לו סימן לשבת. התלמידים מביטים ביחד על יהושע, על רבן גמליאל וחוזר חלילה עד אשר תלמיד אחר תלמיד קמים ומסובבים לרבן גמליאל את הגב. כל זה קורה בזמן שהמספר מספר על ההתרחשות).

מספר: ורבן גמליאל עומד ודורש ורבי יהושע על רגליו מתייבש. זה לא מכובד! זו שערורייה של ממש!

קו נטוי

18/

הקהל התעצבן והיה אף נרגש!

(כשרבן גמליאל שם לב להתנגדות החכמים להתנהגותו ורואה את הגב של כולם הוא מסתלק מן המקום לאט אך בראש מורם. אחריו גם ר' יהושע יוצא מושפל וחפוי ראש).

תלמיד א:	רבנו הגדול לפשל לא מפסיק!
תלמיד ב:	גם בראש השנה לרבי יהושע הציק!
תלמיד ג:	הגיעו מים עד נפש, בזאת אין לערער.
כולם ביחד:	בואו נחליפו בנשיא אחר!!!
תלמיד א:	את רבי יהושע לא נוכל להכתיר, כי הוא זה ששילם את המחיר (מבטו מאוכזב).
תלמיד ב:	גם את רבי עקיבא הגדול במצוות, לא נוכל להושיב ללא זכות אבות. (מבטו מאוכזב).
תלמיד ג:	לדעתי, רבי אלעזר הוא יופי של פשרה: הוא חכם והוא עשיר ועשירי לבית עזרא

(מונה את מעלותיו באצבעות ומחייך בגאווה. יוצאים מהבמה).

מספר: פנו החכמים אל אלעזר בן עזריה: האם יחפוץ להיות נשיא הישיבה? אמר להם: איתכם הסליחה, אלך לרגע להתייעץ באישה.

(מחכה עד שר' אלעזר ייכנס לביתו וייצא בחזרה)
לאחר התדיינות קלה, החליט הרב לקפוץ על המציאה.

(ר' אלעזר בן עזריה הולך בראש לכיוון הסנהדרין וכולם הולכים אחריו. בכניסה עומד השומר. ר' אלעזר עושה

פרס היצירה ע"ש מרווין ריינשטיין לשנת תשע"ח **מקום 3**

	
 מקום 3	

		<div>תנועה של "אתה מפוטר" ומזמין בידיו את כל המי ומי שעומדים בחוץ להיכנס פנימה. זוגות של חכמים מובילים ספסלים ומכניסים אותם לישיבה. האווירה נינוחה ושמחה.)</div>	<div>שיושב לצד רבן גמליאל. יהודה הגר קורן מאושר. החכמים (מלבד רבן גמליאל) מלווים את האורח החוצה בשירת "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", ורק רבן גמליאל נשאר יושב במקומו מהרהר בקול רם)</div>
		<div>* כל זאת נעשה בפנטומימה בזמן שהמספר מספר את הסיפור:</div>	<div>רבן גמליאל: אם כל החכמים נטו אחריו, סימן שהייתהאמת בדבריו,הגיע הזמן שאבין ואקבל שיש יותר מאמת אחת – תלוי איך בוחרים להסתכל... והישיבה? התמלאה עד אפס מקום, מאז הנשיא החדש מכהן, האם ייתכן כי מנעתי תורה מעם ישראל? ממ... נראה לי כי נהגתי עם רבי יהושע בנוקשות יתרה... אז מן הראוי שלא אתעצל, אלך אליו מיד ואתנצלו! (קם ועוזב את החדר.)</div>
		<div>מספר: ר' אלעזר נכנס חזק לג'וב. רציני, חדשני ואף פעם לא סנוב. החליט בישיבה לעשות שינויים:</div>	<div>שהייתהאמת בדבריו,הגיע הזמן שאבין ואקבל שיש יותר מאמת אחת – תלוי איך בוחרים להסתכל... והישיבה? התמלאה עד אפס מקום, מאז הנשיא החדש מכהן, האם ייתכן כי מנעתי תורה מעם ישראל? ממ... נראה לי כי נהגתי עם רבי יהושע בנוקשות יתרה... אז מן הראוי שלא אתעצל, אלך אליו מיד ואתנצלו!</div>
		<div>ר' אלעזר: "ללמוד תורה, כולם מוזמנים!"</div>	<div>רבן גמליאל נכנס ומתיישב כאחד התלמידים מול ר' יהושע. בחור, לבוש קצת שונה, נכנס בהססנות אל החדר ומזמינים אותו לשבת)</div>
		<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>	<div>רבן גמליאל נכנס ומתיישב כאחד התלמידים מול ר' יהושע. בחור, לבוש קצת שונה, נכנס בהססנות אל החדר ומזמינים אותו לשבת)</div>
		<div>יהודה: (מצביע לקבלת רשות דיבור ומדבר במבטא אנגלו־סקסי) האם מותר לי לשאת את בת ישראל?</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>רבן גמליאל: (קם ממקומו ומשיב נחרצות) אסור, אף אסור, כי כך נתבקש!</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>ר' יהושע: (נעמד מולו ומתריס) מותר הדבר, אם רק נפרש... (מביט בעיניו של רבן גמליאל)</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>רבן גמליאל: (מניף באצבעו ומצטט) "לא יבוא עמוני בקהל ה'".</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>ר' יהושע: אך כיצד אני יכול לקבוע מי שכניי? הלא נפרצו הגבולות, התערבבו העמים, אז אל מי מכוונים אלו הפסוקים?</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>רבן גמליאל: הרי כתוב וברור על פי הפסוקים כי ישיב אותם ה' אל אותם השטחים.</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>ר' יהושע: ואותה הבטחה קיבל ישראל, אך האם התגשמה? – אותך אני שואל!</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>
		<div>(כל פעם שמישהו מהם מביע דעתו והיא נשמעת הגיונית החכמים נעמדים מאחורי גבו של הדובר כאומרים: אנחנו מסכימים איתך. לאחר שעוברים מאחד לשני, בסופו של דבר כולם נעמדים מאחורי ר' יהושע, ומושיטים יד לגר</div>	<div>מספר: יום אחד הגיע בחור אלמוני, היה זה יהודה – גַר עמוני. נכנס אל ההמון ומצא עצמו שואל:</div>

תנועה של "אתה מפוטר" ומזמין בידיו את כל המי ומי שעומדים בחוץ להיכנס פנימה. זוגות של חכמים מובילים ספסלים ומכניסים אותם לישיבה. האווירה נינוחה ושמחה.)
שיושב לצד רבן גמליאל. יהודה הגר קורן מאושר. החכמים (מלבד רבן גמליאל) מלווים את האורח החוצה בשירת "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", ורק רבן גמליאל נשאר יושב במקומו מהרהר בקול רם)

		<div>רבן גמליאל: אם כל החכמים נטו אחריו, סימן שהייתהאמת בדבריו,הגיע הזמן שאבין ואקבל שיש יותר מאמת אחת – תלוי איך בוחרים להסתכל... והישיבה? התמלאה עד אפס מקום, מאז הנשיא החדש מכהן, האם ייתכן כי מנעתי תורה מעם ישראל? ממ... נראה לי כי נהגתי עם רבי יהושע בנוקשות יתרה... אז מן הראוי שלא אתעצל, אלך אליו מיד ואתנצלו! (קם ועוזב את החדר.)</div>	<div>רבן גמליאל: אם כל החכמים נטו אחריו, סימן שהייתהאמת בדבריו,הגיע הזמן שאבין ואקבל שיש יותר מאמת אחת – תלוי איך בוחרים להסתכל... והישיבה? התמלאה עד אפס מקום, מאז הנשיא החדש מכהן, האם ייתכן כי מנעתי תורה מעם ישראל? ממ... נראה לי כי נהגתי עם רבי יהושע בנוקשות יתרה... אז מן הראוי שלא אתעצל, אלך אליו מיד ואתנצלו! (קם ועוזב את החדר.)</div>
---------------	---------------	---	---

תמונה ג – חצר ביתו של רבי יהושע

(ממוקם בצד שמאל של הבמה. רבן גמליאל מגיע לחצר ביתו של ר' יהושע. הבית דל מאוד ומפויח מבחוץ. מביט סביב המום ומופתע. לבסוף נוקש בדלת. ר' יהושע פותח הדלת, בגדיו מפויחים, מופתע לראות את רבן גמליאל. ר' יהושע יוצא אליו ומיד סוגר את הדלת אחריו)

		<div>רבן גמליאל: רבי יהושע, שלום וברכה, מודד אותו במטבו) הן לא ידעתי שנפְחות היא משלח ירך.</div>	<div>רבן גמליאל: רבי יהושע, שלום וברכה, מודד אותו במטבו) הן לא ידעתי שנפְחות היא משלח ירך.</div>
		<div>ר' יהושע: (מגחך קמעה) מוזר הדבר ואפילו תמוה שדבר פרנסת תלמידיך לך לא ידוע, אוי לו לדור שאתה מנהיגו, שאינך ער לרחשי לבו ומצבו.</div>	<div>רבן גמליאל: רבי יהושע, שלום וברכה, מודד אותו במטבו) הן לא ידעתי שנפְחות היא משלח ירך.</div>
		<div>רבן גמליאל: בעוונותיי הרבים פגעתי כך (מניח יד ימינו על הלב).</div>	<div>רבן גמליאל: רבי יהושע, שלום וברכה, מודד אותו במטבו) הן לא ידעתי שנפְחות היא משלח ירך.</div>
		<div>ועתה מבקש אני את סליחתך</div>	<div>רבן גמליאל: רבי יהושע, שלום וברכה, מודד אותו במטבו) הן לא ידעתי שנפְחות היא משלח ירך.</div>
		<div>(מושיט את יד ימינו לשלום. ר' יהושע מסב את ראשו הצידה ולא מושיט יד בחזרה).</div>	<div>רבן גמליאל: רבי יהושע, שלום וברכה, מודד אותו במטבו) הן לא ידעתי שנפְחות היא משלח ירך.</div>

רבן גמליאל: לזכר אבא, עליו השלום (נידו עדיין מושטת) הושט לי יד ונתפייס עוד היום!

(ר' יהושע מושיט לו יד. שניהם מתחבקים וטופחים זה לזה על השכם. הם נפרדים בלחיצת יד ורבן גמליאל יוצא מחצרו של ר' יהושע. ר' יהושע הולך הלוך ושוב בחצרו ומהרהר בקול רם)

ר' יהושע: הנשיא התנצלו! ומאחר שנסלח, אין שום סיבה שיהיה עוד מודח. נפעיל קצת קשרים במקומות הנכונים, שִיחזור לתפקידו משכבר הימים.

יהושע: אבל התנצלתי! ו... כן... סגרתי בפני הרבה אנשים שרצו ללמוד תורה את דלתות הישיבה – אבל – בסוף פתחתי!

תמונה ד – בית הסנהדרין

(ר' יהושע נכנס אל החדר בו יושבים חבריו החכמים ולומדים. מתקרב אליהם ופותח בשיח.)

		<div>ר' יהושע: באתי לכאן ובפי בשורה (מסתודדים ביניהם).</div>	<div>ר' יהושע: באתי לכאן ובפי בשורה (מסתודדים ביניהם).</div>
		<div>ר' עקיבא: (קם מכיסאו ומושיט יד לר' יהושע)</div>	<div>ר' עקיבא: (קם מכיסאו ומושיט יד לר' יהושע)</div>
		<div>אם מחלַת אתה על כבודך, אין לנו אלא לחזק את ידך.</div>	<div>ר' יהושע: הנשיא התנצלו! ומאחר שנסלח, אין שום סיבה שיהיה עוד מודח. נפעיל קצת קשרים במקומות הנכונים, שִיחזור לתפקידו משכבר הימים.</div>

		<div>תלמיד א: אך כיצד נחזיר לנשיא את כיסאו, כשנשיא אחר כבר יושב במקומו?</div>	<div>תלמיד א: אך כיצד נחזיר לנשיא את כיסאו, כשנשיא אחר כבר יושב במקומו?</div>
		<div>ר' עקיבא: את אלעזר לא יהיה נעים לפנות, כנאמר: "בקודש ניתן רק להעלות".</div>	<div>ר' עקיבא: את אלעזר לא יהיה נעים לפנות, כנאמר: "בקודש ניתן רק להעלות".</div>
		<div>תלמיד ב: דברים יפים, דברים יפים, אבל כיסא אחד לשני אנשים!?</div>	<div>תלמיד ב: דברים יפים, דברים יפים, אבל כיסא אחד לשני אנשים!?</div>

הרי לא יהיה אפשר לקבל הכרעה כששני נשיאים דעתם שונה! לכן יש צורך להחליט מיד מי יחזיק את השרביט ביד?

(החכמים עומדים במרכז הבמה. משני צידי הבמה נכנסים ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל - נראה כמעמד של בית משפט, שכל דמות מסוגרת על עצמה, והחכמים באמצע מחליטים)

		<div>ר' אלעזר: אמנם לא גדול אני – לא בחוכמה ולא בשנים, אך פתחתי את בית המדרש לכל האנשים. "ללמוד תורה כולם מוזמנים!" (קורא בקול רם) לא מפלה אני בין חכם יותר או פחות. אצלי – כולם מקבלים שוויון הזדמנויות!</div>	<div>ר' אלעזר: אמנם לא גדול אני – לא בחוכמה ולא בשנים, אך פתחתי את בית המדרש לכל האנשים. "ללמוד תורה כולם מוזמנים!" (קורא בקול רם) לא מפלה אני בין חכם יותר או פחות. אצלי – כולם מקבלים שוויון הזדמנויות!</div>
		<div>רבן גמליאל: אני שייך לשושלת נשיאים. חשוב לי לפסוק הלכה אחידה לכל</div>	<div>רבן גמליאל: אני שייך לשושלת נשיאים. חשוב לי לפסוק הלכה אחידה לכל</div>

קו נטוי

18 /

האנשים,לכן קורה שאני קצת שוכח שזה נכון להביע דעות שונות ולהתווכח.

כן, נכון, הייתי קשה מדי עם רבי כעסתי עליו שחשב אחרת ופגעתי בו –

אבל התנצלתי! ו... כן... סגרתי בפני הרבה אנשים שרצו ללמוד תורה את דלתות הישיבה – אבל – בסוף פתחתי!

הבנתי שלהיות קשוב – זה נכון, חכם וחשוב! (לאחר שכל דמות הציגה את עצמה החכמים יוצרים מעגל התדיינות ביניהם בפנטומימה בזמן שהמספר מדבר).

לאחר אינספור טיעונים ומחלוקות, אם להחזיר לרבן גמליאל את תפקידו או לאו נתנו לו הזדמנות לתקן את דרכיו. הרי כולנו יודעים שאנחנו לא מלאכים – כולנו טועים, ואם אלוהים סולח, אנחנו ודאי יכולים! קיבל רבי אלעזר שבת אחת לדרוש ורבן גמליאל קיבל שלוש.

(בזמן הזה עונדים החכמים שרשרת עם מדלייה לכל אחת מהדמויות. לרבן גמליאל מופיע על המדליה המספר 3 ולר' אלעזר בן עזריה המספר 1)

ומדוע נשאר רבי אלעזר בתמונה, אתם שואלים? להזכיר לרבן גמליאל את הדברים החשובים!

(ר' אלעזר בן עזריה ורבן גמליאל מביטים זה על זה קצת מאוכזבים אבל אט אט מתפשט חיוך השלמה על פניהם. הם מתקרבים זה לזה ולוחצים ידיים.)

כל השחקנים עולים על הבמה ושרים ביחד את השיר "יותר" (מאת גפן וקלפטר, על פי ביצועו של אבישי רזון).

סוף

אינדקס יוצרים

אביב בורנשטיין, איש הייטק בעבר שלומד באורנים בתוכנית M.Teach – תעודת הוראה במקצוע האזרחות.

אורטל הרציג, מחיפה. סטודנטית שנה ג' בחוג לחינוך מיוחד וספרות. כותבת שירים.

אילת אטינגר, מרצה לספרות עברית של ימי־הביניים. מלמדת בחוג לספרות באורנים ובתכנית להוראת מדעי הרוח והאמנויות בגישה רב־תחומית בתואר השני. מרכזת לימודי 'תרבות ודעת'.

איריס ברנע, אמנית, בוגרת תואר שני במסלול אמן־מורה. בוגרת המכון לאמנות באורנים והמרכז האקדמי ויצ"ו חיפה במחלקה לצילום. מרכזת מגמת אמנות וצילום בתיכון גאון הירדן דרכא.

איריס לוי, מחנכת ומרכזת לימודי יהדות בבית ספר לחינוך מיוחד לילדים בסיכון, לומדת באורנים לתואר שני בהוראה רב־תחומית במדעי הרוח.

איתי דקל, סיים תואר ראשון באמנות באיטליה, כיום סטודנט לתואר שני במסלולים M.Teach ואמן־מורה במכללת אורנים.

איתמר פרנס, צייר, מורה ומחנך, בוגר בהצטיינות במכון לאמנות באורנים (2011).

אלי שמיר, אמן ומרצה בכיר באקדמיה בצלאל ובאורנים. מצייר בסטודיו בכפר יהושע.

אלכס פולישוק, מרצה בטכניון ובמכללת אורנים בפקולטה לחינוך, בביה"ס הבינלאומי ובמרכז למחוננים ומצטיינים.

אמיר שלומיאן, יליד 1970, מוזיקאי יוצר ומחנך. פעיל בחינוך הדו לשוני ובחינוך וולדורף. סטודנט שנה ראשונה באורנים בחוג לערבית ובחוג להיסטוריה.

אסתר יוספוב, מתגוררת באלון הגליל. לאחר שלמדה הסבת אקדמאים להוראת מתמטיקה לומדת לתואר שני באורנים הוראת מדעי הרוח בגישה רב־תחומית.

ביל פרידמן, פרופסור אמריטוס לספרות אנגלית באוניברסיטת חיפה. פרסם ספרי שירה ועיון. ספר שיריו "דברים אחרונים ואחר כך" בתרגום חגי רוגני עומד לצאת לאור בהוצאת קשב לשירה.

גילי בראל, מתגוררת בהוד השרון, מורה ומרצה בתחום החקלאות והגינות. לומדת באורנים בחוג לייעוץ חינוכי.

גפן שטרן, יוצרת רב־תחומית, בוגרת המכון לאמנות באורנים (2016), זוכת פרס ציון לשבח בתערוכת הבוגרים. עוסקת בהוראת האמנות בבית חינוך אופק.

דליה מאירי, פסלת, מתגוררת ויוצרת בגליל. הקימה פסלים סביבתיים בארץ ובעולם, מרצה בכירה במכון לאמנות באורנים.

הילה בן ארי, אמנית רב־תחומית. עורכת־שותפה של 'קו נטוי' גיליון 18. רכזת ומרצה במסלול אמן־מורה ומלמדת במכון לאמנות באורנים, במחלקה לעיצוב קרמי וזכוכית בבצלאל ובבית ספר 'בסיס' לאמנות.

ח'אלד זירעיני, מורה וסגן מנהל בית הספר יסודי "א" בטורעאן. דוקטורנט לספרות עברית באוניברסיטת חיפה.

חגי רוגני, עורך שותף של קו נטוי. מלמד באורנים ספרות, לשון ועריכה לשונית.

חגית פולק, ביבליותרפיסטית, מטפלת ומדריכה מטפלים. מרצה באורנים במסלול היסודי ובתואר השני לגיל הרך. מתגוררת בקרית טבעון.

חוככ רשלכך, אמן רב־תחומי, מלמד במכון לאמנות באורנים. כותב דוקטורט באוניברסיטת בר־אילן אודות ההיבטים הביקורתיים והפרשניים לגבי תימת הסגנון בהגותו של האנס גאורג גאדמר.

חן עין־הבר, סטודנטית באורנים להוראה במסלול הסבה אקדמאית. מורה בפועל בתיכון דמוקרטי. מלמדת ומלווה דרך התמקדות ויוגה.

יהודית לויוון, ביבליותרפיסטית ואנליטיקאית יונגיאנית. עורכת ומגישה תוכנית אישית "לחשוב באמצעות הלב" ברדיו אורנים.

יהושע סובול, מחזאי, במאי וסופר ישראלי.

יוחאי אברהמי, אמן ומרצה לאמנות. בין השנים 2014–2017 ניהל את המכון והחוג לאמנות במכללת אורנים. משנת 2013 מרכז את השלוחה החרדית של המחלקה לאמנות בבצלאל.

ינאי קלנר, אמן ומורה, גר בחיפה, בוגר ומרצה במכון לאמנות באורנים.

יעל אורן־סופר, אמנית, בוגרת תואר שני בחוג לתולדות האמנות ולאצרות באוניברסיטת חיפה (2016), בוגרת המכון לאמנות באורנים (2014) ומלמדת בלימודי החוץ של המכון ובתיכון האנתרופוסופי שקד.

לי אורפז, אמנית ומרצה במכון לאמנות באורנים ובצלאל. עוסקת בצילום ובווידאו־ארט. בוגרת בצלאל בתכנית M.F.A (2007) ותואר ראשון במחלקה לצילום B.F.A (2003).

לילה נאבולסי, סטודנטית שנה ב' לאזרחות ולספרות עברית וכללית, מכללת אורנים.

מאהר ח'דר, מורה לעברית ומחבר ספרי לימוד לבתי ספר הערביים. לימד באורנים דידיקטיקה של הוראת העברית והיה מלווה דידיקטי.

מור גל, יוצרת רב־תחומית, סטודנטית שנה ד' במכון לאמנות באורנים. מלמדת במסגרות שונות בחינוך החברתי דרך טבע, מחנאות ואמנות.

שחר ויצמן, זואר-תרפיסט, מחנך ומנכ"ל "קשרים", רשת קליניקות להדרכת הורים. סטודנט לתואר ראשון בהוראת המדעים בתכנית למורים חרדים במכללת אורנים.

שיר שבת ספיר, מתגוררת בקבוצת כנרת. עוסקת בחינוך. משתתפת באורנים בתוכנית להכשרת מנהלים של מכון אבני ראשה.

שלמה אביו, נולד בתורכיה, חי בגעש. פרסם שני ספרים בפרוזה ועשרה בשירה, וכתריטר ספרי שירת עולם בתרגומו מספרדית, קאטאלאנית ותורכית.

שרון עמר, יוצרת רב־תחומית, בוגרת החוג לספרות ורב־תחומי, מסיימת תואר שני בהוראה רב־תחומית בתזה בנושא שירה והגירה. עובדת בפרויקט מיכא"ל במרכז קשת אורנים.

תמר צדוק, אמנית-מורה, בוגרת המסלול לאמנות במכללת אמונה, סטודנטית בתכנית הרב־תחומית למדעי הרוח והאמנויות, אורנים.

ענבר לבקוביץ, פסיכותרפיסטית ומנחת קבוצות, עם התמחות בגרונטולוגיה ובעבודה סוציאלית. מרצה בפקולטה לרפואה, הטכניון ובפקולטה ללימודים מתקדמים באורנים.

פיירוז מהאמיד, כותבת שירה ומציירת, תושבת אום אל־פחם. בוגרת אורנים, B.Ed באמנות ו־M.Ed בהוראה רב־תחומית.

ראובן שהם, פרופסור אמריטוס, חוקר. לימד בחוגים לספרות עברית והשוואתית באורנים ובאוניברסיטת חיפה. פרסם עשרות מאמרים ושמונה ספרים שעניינם חקר השירה העברית החדשה.

ראויה זידאן, אמנית, בוגרת המכון לאמנות במכללת אורנים (2017), מורה לאמנות בבתי ספר לחינוך מיוחד.

רותי הלבין כהן, אמנית ומרצה לאמנות במכללת אורנים ובמדרשה לאמנות בבית ברל.

רותם רובינזון, יוצרת, סטודנטית לספרות ומקרא לבית הספר היסודי באורנים.

סיגל בן־דוד, אמנית, בעלת תואר שני במסלול אמן־מורה (M.Ed), התכנית הרב־תחומית במדעי הרוח והאמנויות באורנים, ותואר ראשון (B.F.A) מבצלאל.

סלאם מוניר דיאב, אוצר וחבר פעיל באגודת האמנים הערבים "איבדאע", בוגר תואר ראשון באמנות ותואר שני בהוראה רב־תחומית באורנים.

עולא זירעיני, מורה בבית ספר יסודי "א" בטורעאן. שנת השלמה באורנים לקראת לימודי תואר שני במסלול אמן־מורה.

עידית לבכי גבאי, אמנית, מייסדת כתב העת קו נטוי יחד עם משה ב. יצחקי ועורכת־עמיתה של גיליונות 1-17. מורה לאמנות באורנים בשנים 1986-2017.

עמוס צחר, איש חינוך וולדורף (חינוך אנתרופוסופי). תלמיד החוג הרב־תחומי למדעי הרוח של התואר השני באורנים.

נופר לוי, גרה בחיפה, סטודנטית שנה ג' במכון לאמנות באורנים, ציירת ורשמת.

נירוואנה דבאח, אמנית, בוגרת המכון לאמנות באורנים (2017).

נעמה לוי, סטודנטית שנה א' במכללת אורנים, לומדת ספרות וגיאוגרפיה לעל־יסודי.

סופיה קליוקין, בוגרת תואר ראשון בחינוך יסודי, ספרות ותיאטרון במכללת אורנים. לומדת לתואר שני באורנים במסלול הוראה רב־תחומית במדעי הרוח.

סיגל אריה, יוצרת וחוקרת בין־תחומית. בוגרת תואר ראשון (B.Sc) בביוטכנולוגיה ומדעי הסביבה, מכללת תל חי ותואר שני (M.Ed) במסלול לתזה בתכנית הרב־תחומית במדעי הרוח והאמנויות באורנים. עוזרת הוראה במסלול אמן־מורה בתואר שני וביחידה לנוער שוחר מדע, מכללת אורנים.

מור ריימר, חיה ויוצרת בחיפה, סטודנטית שנה ב' במכון לאמנות באורנים, בוגרת סמינר "דרך האמנות" בהרדוף.

מיכל קראוז, סטודנטית שנה ב' לחינוך מיוחד ולספרות, מכללת אורנים.

מיכל שכנאי יעקבי, אמנית, מורה ואוצרת בגלריה לאמנות, מרכז ההנצחה, טבעון. בוגרת המכון לאמנות באורנים (B.Ed) ומסלול אמן־מורה, התכנית הרב־תחומית במדעי הרוח והאמנויות (M.Ed) באורנים.

מריה סאלח מהאמיד, אמנית, מתגוררת באום אל פחם. בוגרת המכון לאמנות וסטודנטית לתואר שני במסלול אמן־מורה בתכנית הרב־תחומית במדעי הרוח והאמנויות באורנים.

משה ב. יצחקי, משורר, פרופסור לספרות, דיקן הפקולטה ללימודים מתקדמים באורנים. פרסם עד כה שבעה ספרי שירה ואת הספר "שפל החושים", תרגומי שירה מאת המשוררת הרומנייה אנה בלנדיאנה. מייסד קו נטוי ועורכו הראשון יחד עם עידית לבכי גבאי.

לי אורפיז, עיר התמזה, 2016, סטילס מתוך הווידאו